

პრეზიდენტი

გიორგი ჩუბინაშვილის სახელობის ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის კვლევის ეროვნული ცენტრი დაარსდა 2005 წელს საქართველოს პრეზიდენტის 12 დეკემბრის განკარგულებით, გ. ჩუბინაშვილის სახ. ქართული ხელოვნების ისტორიის ინსტიტუტისა და ს. ქობულაძის სახ. ხელოვნების ძეგლთა ფოტოფიქსაციის ლაბორატორიის გაერთიანების საფუძველზე.

2008 წლის 24 სექტემბერს დამტკიცდა გ. ჩუბინაშვილის სახელობის ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის კვლევის ეროვნული ცენტრის წესდება, რომელშიც განსაზღვრულია ცენტრის სტრუქტურა, მიზენები და ფუნქციები:

საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის (ძველი, ახალი და თანამედროვე ხელოვნების) მეცნიერული კვლევა, მისი პოპულარიზაცია, კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლთა საკონსერვაციო პროგრამების შემუშავება და განხორცილებული პროექტების ექსპერტიზა; საინვენტარიზაციო–სააღრიცხვო საქმიანობა; ძეგლების ფოტოფიქსაცია; საგანმანათლებლო საქმიანობა; საზოგადოების ინფორმირება; საკონსერვაციო და კვლევითი მეთოდოლოგიის შემუშავება; სახელმწიფოს დახმარება კულტურული მემკვიდრეობის სფეროში პოლიტიკის შემუშავებაში, კერძოდ:

- ფუნდამენტური და გამოყენებითი ხასიათის კვლევები კულტურული მემკვიდრეობის, ახალი და თანამედროვე ხელოვნების ისტორიის სფეროებში;
- კულტურული მემკვიდრეობის, ახალი და თანამედროვე ხელოვნების პოპულარიზაცია (სამეცნიერო და პოპულარული გამოცემები, გამოფენები, გებ-გვერდები, ტურისტულ-საინფორმაციო გამოცემები; მედია პროდუქცია და სხვ.);
- კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის სფეროში სახელმწიფო პოლიტიკის ფორმირებისა და სრულყოფისათვის მეცნიერულად დასაბუთებული თეორიულ-მეთოდოლოგიური და პრაქტიკული რეკომენდაციების შემუშავება;

- კულტურული მემკვიდრეობის (ძველი, ახალი და თანამედროვე ხელოვნების) ობიექტების ფიქსაცია და ინვენტარიზაცია (მოძრავი და უძრავი ძეგლების პასპორტების შედგენა), კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ ინფორმაციისა და დოკუმენტაციის დიგიტალიზაცია, დაკომპლექტება და არქივირება;
- ხელოვნების ნაწარმოებთა ფასეულობების (ობიექტების) ექსპერტიზა მათი კულტურული ღირებულებების დადგენის მიზნით;
- კულტურული მემკვიდრეობის ობიექტების (როგორც მოძრავი, ასევე უძრავი) სარესტავრაციო-საკონსერვაციო პროექტებისა და მათი განხორციელების სამუშაოების ექსპერტიზა და მონიტორინგი.
- სასწავლო და საგანმანათლებლო პროცესებში მონაწილეობა (საშუალო სკოლა, უმაღლესი სასწავლებლები, სამაგისტრო კურსები);
- კულტურული მემკვიდრეობის, ახალი და თანამედროვე ხელოვნების ნაწარმოებების ფოტოფიქსაცია, დოკუმენტირება, არქივირება და სხვ.
- საერთაშორისო და ადგილობრივი სამეცნიერო შეკრებების მოწყობა და მონაწილეობა საქართველოში და საზღვარგარეთ;
- გ. ჩუბინაშვილის ცენტრთან არსებული ს. ქობულაძის სახ. ძეგლთა ფიქსაციის ფოტო-ლაბორატორია აწარმოებს საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლთა, ახალი და თანამედროვე ხელოვნების ნაწარმოებთა ფოტოფიქსაციასა და დიგიტალიზაციას. ლაბორატორიაში ინახება საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის, ახალი და თანამედროვე ხელოვნების ნაწარმოებთა უნიკალური ფოტო-ასახულობანი (სლაიდები, დიგიტალური გამოსახულებანი).

გ. ჩუბინაშვილის სახელობის ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის კვლევის ეროვნული ცენტრის სამეცნიერო მუშაობას წესდების შესაბამისად წარმართავს სამეცნიერო საბჭო 11 კაცის შემადგენლობით. სამეცნიერო საბჭოს თავმჯდომარეა ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორი, პროფ. დიმიტრი თუმანიშვილი; თავმჯდომარის მოადგილე ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორი მზია ჯანჯალია; სამეცნიერო საბჭოს სწავლული მდივანი ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორი ქეთევან მიქელაძე. ცენტრის დირექტორია ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორი მარიამ დიდებულიძე, დირექტორის მოადგილე – იურისტი ლევან ზედგინიძე.

გ. ჩუბინაშვილის სახ. ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის ეროვნული კვლევის ცენტრის სტრუქტურა:

სამეცნიერო ნაწილი – ორი განყოფილება:

- **ძველი ხელოვნების განყოფილება** (განყოფილების გამგე ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორობი – დავით ხოშტარია);
  - **ახალი და თანამედროვე ხელოვნების განყოფილება** (განყოფილების გამგე ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორი – მარინა გახეჩილაძე);
- არქივისა და ბიბლიოთეკის სექტორი (გამგე – გურამ ქლებაძე);
- ძეგლთა აღწერილობისა და სამეცნიერო ინფორმაციის ჯგუფი (ხელმძღვანელი ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორი – თამაზ დვალი).
- ს. ქობულაძის სახ. ხელოვნების ძეგლთა ფოტოფიქსაციის ლაბორატორია (გამგე – მარინა ფირცხალავა).

2014 წელს ცენტრში ირიცხებოდა 83 თანამშრომელი: 7 მთავარი მეცნიერ-თანამშრომელი, 28 უფროსი მეცნიერ-თანამშრომელი, 28 – მეცნიერ-თანამშრომელი; ადმინისტრაცია და დამხმარე პერსონალი – 20. 2014 წელს ცენტრში სტაჟირებას გადიოდა 5 ახალგაზრდა მეცნიერი.

**გ. ჩუბინაშვილის სახელობის ქართული ხელოვნების ისტორიისა
და ძეგლთა დაცვის ეროვნული პლატფორმის ცენტრში 2014 წელს
განხორციელდა გამზირი გათვალისწინებული შემდეგი საქმიანობა**

სამეცნიერო პლატფორმა:

1. წინაქრისტიანული ხანის ხელოვნება
2. შუა საუკუნეების ხუროთმოძღვრება
3. შუა საუკუნეების ქვისა და ლითონის ქანდაკება
4. შუა საუკუნეების კედლის მხატვრობა
5. შუა საუკუნეების ხატწერა
6. პატრონაჟი, კულტი და ხელოვნება
7. კულტურათა დიალოგი
8. ახალი და თანამედროვე სახვითი ხელოვნების განვითარების გზა
9. ქართული სცენოგრაფია
10. ახალი არქიტექტურის განვითარების ისტორია
11. საარქივო მასალის დამუშავება და კვლევა

1.1. ფინანსირების სახელი ხანის ხელოვნება

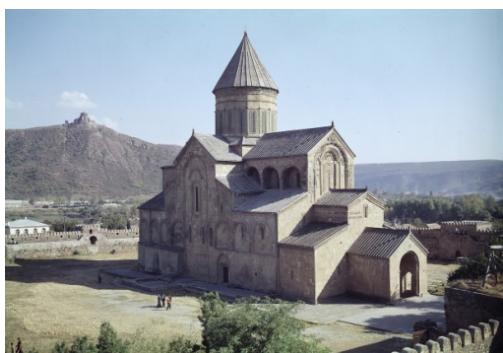

- საქართველოს ლითონის სარტყელთა გრაფიკული დეკორი და მისი გენეზისი (2013-2014), ნინო ბომელაშვილი დამუშავებული საკითხები შეეხება საქართველოს უძველეს სარტყელთა (ძვ.წ. II ათასწ. დასასრული) დეკორის კულტურულ ატრიბუციას, სარტყელთა სემანტიკას, წინააზიაში ლითონის სარტყელთა დამზადების ტრადიციასა და მის საწყისებს.
- ქოლხური ცულების გრაფიკული დეკორი (2014-2016), მარიამ გაბაშვილი გრაფიკული დეკორით შემკულ ქოლხურ ცულებზე გრავირებით შესრულებული ზორმორფული (სამ შემთხვევაში – ანთორპომორფული) და მრავალფეროვანი ორნამენტული გამოსახულებებია გადმოცემული. მათი მხატვრული გენეზისის, სტილისა და თავისებურებების გამოვლენა, პირველ ყოვლისა, მათ სტილურ დაჯგუფებას და შემდგომ ანალიზს ეყრდნობა. საკვლევი თემის პირველ ეტაპზე

2014 წ. შესრულებული სამუშაო მთლიანად მოიცავს ვრცელი სამეცნიერო ლიტერატურის დამუშავებას.

• **გონიოსა და კლდევეთის ოქროს ბალთები, შეთევან მიშმლამე**
ნაშრომში განხილულია ახ. წ. II-III საუკუნეების ოქროს ბალთების ორი ჯგუფი, რომელთაგან ერთი აღმოჩენებია კლდევეთში, მეორე – გონიოში. კლდევეთის ათი და გონიოს ოთხი ბალთის მხატვრული ანალიზის საფუძველზე გამოვლინდა მათი თავისებურებანი და ურთიერთკავშირი; გამოთქმულია ვარაუდი, რომ ეს ბალთები ერთ მხტრულ-კულტრულ წრეს მიეკუთვნებიან.

12. შუა საუკუნეების არქიტექტურა

• **დასავლეთ საქართველოს IV-VI საუკუნეების არქიტექტურა: კვლევის წერილობითი წყაროები, დავით ხოშტარია**

წლიური თემის ფარგლებში დამუშავდა პროექტი კესარიელის, ეპიფანე კონსტანტინოპოლესის, იუსტინიანეს, აგათია სქოლასტიკოსის, პასქალური ქრისტიანული სახელმწიფო და ასევე ქართულ წყაროთა ცნობები IV-VII საუკუნეებში დასავლეთ საქართველოში მიმდინარე მშენებლობების შესახებ. წერილობითი ცნობების ანალიზით შესაძლებელი გახდა ცალკეული საეკლესიო და საფორტიფიკაციო ნაგებობების აგების თარიღის დაზუსტება.

• **წმ. ნინოს და წმ. მირიან მეფის სვეტიცხოველი, თამაზ სანიკომე**

ნაშრომში არქეოლოგიური და ისტორიული მასალების ანალიზის საფუძველზე გამოთქმულია ვარაუდი, რომ პირველი სვეტიცხოვლის ტაძრის (IV ს-ის 20-30-იანი წლები) გეგმა და სტრუქტურა თითქმის სრულად იმეორებდა წარმართული (მზის) ტაძრების ზოგად ფორმებს. ვარაუდი დასაბუთებულია ქვეყანაში იმდროინდელი სარწმუნოებრივი ვითარებით და ილუსტრირებულია სათანადო გრაფიკული ჩანახატებით (რეკონსტრუქციებით). ნაშრომი დასრულებულია.

• **თისელის ჯვარგუმბათოვანი ტაძარი, შეთევან აბაშიძე-დადიანი**

თისელის ტაძარი გამოკვლეული აქვს ვ. ბერიძეს (სამცხის ხუროთმოძღვრება, თბ., 1955, გვ. 167-190.). ტაძრის დათარიღება – XIV ს-ით ძირითადად ხუროთმოძღვრული თვისებებით განისაზღვრება. ახალი კვლევის შედეგად გამოიკვეთა რამდენიმე სამშენებლო ფენა. თავდაპირველი ტაძარი ორნავიანი ეკლესია, ჩრდილოეთით მიშენებული ეგვტერით, რომლის ქვეშ კრიპტა აღმოჩნდა. ამ პერიოდის ტაძრის თარიღი VIII-IX სს.-ით განისაზღვრა. X ს-ში ჩრდ. მინაშენიდან გაიჭრა კარი და ტაძარი გადაკეთდა ორნავიან ბაზილიკად, ჩრდ. მინაშენით, ან სამნავიან ბაზილიკად გადაკეთეს. გამორიცხული არ არის, რომ X-XI სს.-ში ის ჯვარგუმბათოვან ეკლესიად გადააკეთეს. XIII ს-ის შუა სანებში

ამ, რამდენჯერმე გადაკეთებულმა ტაძარმა სერიოზული ნგრევა-დაზიანება განიცადა. სავარაუდოდ ეს უნდა მომხდარიყო 1275 წ. (ან 1283 წ.) მიწისძვრის დროს. თისელის ტაძარი XIV ს-ში აღადგინეს ცენტრალურ სივრცეში მრავალსაფეხურიანი ბურჯებისა და მძლავრი თაღების ჩაშენებით.

- **ეკის საფარცვანის მაცხოვრის ჯვრის უცნობი ეკლესია (2014-2015), ირინი ელიზაბარაშვილი**

სოფელ ეკიდან დაახლოებით ერთი კილომეტრის მანძილზე, აღმოსავლეთით, მაღალი მთებით გარშემორტყმულ გარემოში, საფარცვანის მაცხოვრის ჯვრის სახელზე აგებული არქიტექტურული კომპლექსია განთავსებული. ეკლესია დღემდე უცნობი და გამოუკვლევია. მძიმე ფიზიკური მდგომარეობის მიუხედავად, მას ყველა საკვანძო მნიშვნელოვანი ნაწილი აქვს შემორჩენილი. გეგმით იგი წარმოადგენს ვარიაციას თავისუფალი ჯვრის ტიპის ეკლესიათა თემაზე. ეს არის უგუმბათო ნაგებობა, რომლის სამი (სამხ. ჩრდ. დას.) მკლავი შვერილია, აღმოსავლეთით, კი მხოლოდ საკურთხევლის კედელი წახნაგოვანი რკალის სახით არის გამოშვერილი ფასადზე. ეკლესიის დასავლეთი მკლავი კარიბჭით სრულდება. კვლევის შედეგად დადგინდება ეკლესიის ასაკი და გამოიკვეთება მისი მხატვრულ-სივრცობრივი თავისებურებანი.

- **ეკის ნათლისმცემლის მონასტერი (2014-2015), ციცინო ჩაჩხუნაშვილი**

ეკის ნათლისმცემლის მონასტერის (სენაკის რაიონი, სოფ. საადამიოს მიდამოები) 1980-იანი წლების დასაწყისის პუბლიკაცია მეტყველებს, რომ დღეს მონასტრის მრავალი არქიტექტურული დეტალი აღარ არსებობს. სამონასტრო კომპლექსს დანაკარგები ჰქონდა მოდევნო ხანაშიც. კომპლექსის გაღრმავებული კვლევისათვის 2014 წელს დამუშავდა საარქივო და საისტორიო მასალა, გამოვლინდა საინტერესო კავშირები აფხაზეთან, რამაც არქიტექტურაზეც მოახდინა გავლენა. ძეგლის მძიმე მდგომარეობა მოითხოვს გადაუდებელ საკონსერვაციო სამუშაოებს და ხელოვნებათმცოდნის მონაწილეობას რეკომენდაციების შესამუშავებლად.

- **გარეჯის მრავალმთის დოდო-რქის მონასტრის ბოლნურჯვერიანი გუმბათური ეკლესია და მისი კომპლექსი: გარეჯის მრავალმთის მხატვრულ-არქიტექტურული სტრუქტურებისა და ფორმების ჩამოყალიბების ძირითადი ნაკადის აღრეული ეტაპის გამოყოფის მცდელობა, დავით ჩიხლაძე**

გარეჯის მრავალმთის მონასტრების არქიტექტურული შესწავლის პროცესში განსაკუთრებული სიმწვავით დგას მისი საწყისი ეტაპის საკითხი. დოდო-რქის მონასტრის ბოლნურჯვერიანი ეკლესიისა და მისი კომპლექსის არქიტექტურაზე დაკვირვება, ერთი მხრივ, მისი წმ. დავითის ლავრის ეწ. წმ. ილარიონის ფილიალის კომპლექსთან დაკავშირების, მეორე მხრივ, კი ამ კომპლექსებში გამოვლენილი საერთო პრინციპების – ლიტურგიული სირცის მხატვრული სახის ფორმირების, კომპლექსის სტრუქტურული კომპონირების, სტრუქტურული ელემენტების ნაირგვარობის, მათი ურთიერთკავშირის თავისებურების – განზოგადებისა და ამის საფუძველზე გარეჯის მრავალმთის მხატვრულ-არქიტექტურული სტრუქტურებისა და ფორმების ჩამოყალიბების ძირითადი ნაკადის აღრეული ეტაპის გამოყოფის საშუალებას იძლევა.

- საქართველოს ქრისტიანული არქიტექტურის ჩასახვის საწყისი ეტაპი. კავშირი დანარჩენ ქრისტიანულ სამყაროსთან. ადრექტირისტიანული ხანის ეკლესიების მხატვრულ-სტილისტური და ტიპოლოგიურ-ფუნქციური ნიშნები და ნაგებობათა დათარიღების პრობლემები, ბია ჰანიშვილი თემის წარმოდგენილი მონაკვეთი სადოქტორო ნაშრომის („ქართული საეკლესიო არქიტექტურის წარმოშობისა და განვითარების საწყისი ეტაპის ისტორია წერილობითი და არქეოლოგიური წყაროების მიხედვით“) დასკვნითი ნაწილია. ნაჩვენებია, რომ წერილობითი წყაროებისა და არქეოლოგიური გათხრების უახლესი შედეგების შეჯერებამ და ერთიანად წარმოჩენამ, საქართველოს საეკლესიო არქიტექტურის ჩასახვასა და განვითარებაზე არსებული ზოგი მოსაზრების ხელახლი გაანალიზებისა და შესაბამისი დასკვნების გაკეთების საშუალება მოგვცა. ახალი მონაცემები ძირეულად არ ცვლის ჩვენს წარმოდგენას ადრექტირისტიანული საეკლესიო მშენებლობის შესახებ, თუმცა ზოგი რამ სრულიად ახლებურად წარმოჩინდა. უკანასკნელი არქეოლოგიური გათხრების შედეგად შესაძლებელია ჩამოვაყალიბოთ ზოგადი და კერძო ხასიათის დასკვნები. გათხრებმა გვიჩვენა, რომ წერილობითი წყაროების ცნობები ეკლესიათა მშენებლობაზე უმრავლეს შემთხვევაში სინამდვილეს შეესაბამება, თუმცა, ზოგჯერ პირიქით, ცნობების სიმართლე ვერ საბუთდება. შედეგად, ამ ნაგებობათა დათარიღებისთვის გაჩნდა ახალი პრობლემები.

- ზემო სვანეთის საეკლესიო ხუროთმოძღვრება და ადგილობრივი

სამშენებლო ტრადიციები, ბიორგი პატაშვრი

ნაშრომში შესწავლილია ზემო სვანეთის ადგილობრივი სამშენებლო ტრადიციები და გამოვლენილია მათი მიმართება სვანეთის საეკლესიო ხუროთმოძღვრებათან.

- ზღვისპირა ქალაქები და დასავლეთ საქართველოს საფორტიფიკაციო ნაგებობები (2014-2015), ირინა მანია

ნაშრომი საქართველოს ზღვისპირა ქალაქების და დასავლეთ საქართველოს საფორტიფიკაციო ნაგებობების აღნუსხვას, არქიტექტურული თავისებურებების კვლევას და მათი ისტორიული კონტექსტის გამოვლენას ისახავს მიზნად.

გვიანრომაულ და ადრე ბიზანტიურ ხანაში დასავლეთ საქართველოში საფორტიფიკაციო ნაგებობების მთელი ჯაჭვი შეიქმნა. ბიზანტია-სპარსეთის ომის დროს დას. საქართველოს ციხეები თავისი მდებარეობით განსაკუთრებული მნიშვნელობის თავდაცვით ნაგებობებს წარმოადგენდნენ. საფორტიფიკაციო ნაგებობების შემდგომი არქიტექტურული ისტორიაც მნიშვნელოვანი კვლევის საგანს წარმოადგენს. შეგროვილი მასალის შეჯერების საფუძველზე დასავლეთ საქართველოს საფორტიფიკაციო ნაგებობების არქიტექტურული და ისტორიული ღირებულების გამოვლენა ნაშრომის მთავარ ამოცანას წარმოადგენს.

- მეფე-დედოფლის სამყოფელი ქართული ეკლესიის სივრცეში,

ნატალია ჩიტიშვილი

თემა ეხება შუა საუკუნეების ქართული ტაძრის სამრევლო სივრცეში, ნაოსში მეფე-დედოფლითათვის გამოყოფილ ადგილს, რომელსაც ისინი ლიტურგიის მსვლელობისას იკავებდნენ. ამ საკითხთან დაკავშირებით მოძიებულ იქნა როგორც წერილობითი წყაროები, ასევე დამუშავდა საარქივო მასალა და მოეწყო ექსპედიციები საქართველოს სხვადასხვა რეგიონსა და ტაო-კლარჯეთში. ყოველივე ამან მნიშვნელოვანი და საინტერესო მასალა გამოავლინა შუა საუკუნეების საქართველოს ეკლესიებში მეფეთა და დედოფლითა ადგილის მოწყობის თაობაზე, რაც შესაბამისად აისახა 2014 წლის სამეცნიერო თემაში.

- ბოლნისის სიონის თავდაპირველი არქიტექტონიკის „რესტავრაცია“ (2014-2015), ნუბზარ ალხაზაშვილი

ნაშრომი მიზნად ისახავს ბოლნისის სიონის თავდაპირველი სტრუქტურის აღდგენის ცდას, რომელიც განსხვავადება სამეცნიერო ლიტერატურაში აქამდე მიღებული ვარიანტისგან.

- მარნების ტიპოლოგია და არქიტექტურული გადაწყვეტა, (2014-2015),
მანანა სურამელაშვილი

წლიური თემის ფარგლებში საწყის ეტაპზე მოხდა მარნების საკითხთან დაკავშირებული ბიბლიოგრაფიის დამუშავება და ნაგებობის ძირითადი ტიპების გამოყოფა, როგორიცაა ცალკე მდგომი მარნები და საცხოვრებელთან შეთავსებული ამ ფუნქციის ქვედა სართულის სადგომები; ამასთანავე, დამუშავდა სხვადასხვა დროის მარნის რამდენიმე ნიმუში და შედგა მომავალი წლისთვის შესასწავლი ისტორიული მარნების სავარაუდო ნუსხა.

13. შუა საშუალების ქვისა და ლითონის ქანდაკება

- ოშეის ტაძრის ხუროთმოძღვრული სკულპტურა, თამარ ხუნდაძე

ნაშრომში განხილულია ოშეის წმ. იოანე ნათლისმცემლის ტაძრის როგორც საფასადო მონუმენტური ქანდაკებანი, ასევე, ინტერიერში, სამხრეთ-დასავლეთ გუმბათქვეშა ბურჯზე, ეკლესიის სამხრეთი მინაშენის რვაწახნაგა სვეტზე გამოკვეთილი გამოსახულებანი და ბოლო წლებში ტაძრის ინტერიერში აღმოჩენილი, ამჟამად ერზერუმის მუზეუმში დაცული მემორიალური სტელების რელიეფები.

მთავარი ყურადღება გამახვილებულია ოშეის ტაძრის სკულპტურული დეკორის საერთო პროგრამაზე, კომპოზიციათა თემატიკაზე (ისტორიული პირები, „ვედრება“, წმ. სიმონ მესვეტე“, მთავარანგელოზნი, წმინდანები, ცხოველთა გაოსახულებანი და სხვ), მათ აზრობრივ-სახისმეტყველებით კონტექსტზე თანმხლები წარწერების შინაარსის გათვალისწინებით.

ნაშრომში ასევე მნიშვნელოვანი ადგილი ეთმობა ოშეის ტაძრის რელიეფების მხატვრულ-სტილისტურ თავისებურებებს, ამ ქანდაკებათა განსაკუთრებული როლის წარმოჩენას შუა საუკუნეების ქართული სკულპტურის განვითარების ისტორიაში.

- შუა საუკუნეების ქართული არქიტექტურისა და პლასტიკის მიმართება, ეპატერინი პგაჲატაძე

შუა საუკუნეების ქართული საფასადო ქანდაკება მთლიანი ხუროთმოძღვრული ორგანიზმის განუყოფელი ნაწილია. რელიეფურ კომპოზიციათა ტოპოსი,

საზრისი თუ მასშტაბი არქიტექტურის მხატვრული გააზრების თანაფარდია. ქანდაკოვანი თუ ხუროთმოძღვრული ელემენტებით შემკობის სისტემა ეპოქის სტილთა ცვალებადობის მრავალფეროვნებით სახესხვაობს. ფასადის გაფორმებაში ხან სკულპტურული ორნამენტის, ჩუქურომის, ხან რელიეფური ფიგურის თუ სცენათა უპირატესობაა გამჟღავნებული, სადაც სადად დარჩენილი კედლის სიბრტყე ყოველთვის მეტყველია. ფასადთა დეკორისთვის დამახასითებელია კედლის სიბრტყის ფართო, სადა არეებზე გამოსახულებათა თავისუფლად კომპონირება, მხატვრული ჩანაფიქრის მთლიანობა, სადა და მორთული ადგილების ზომიერი შეპირისპირება. საფასადო დეკორში გამოსახულება ხან ავტონომიური მნიშვნელობისაა, ხან – ერთიანი ანსამბლის განუყოფელი ნაწილი. ფიგურულრელიეფიანი და ორნამენტული ქანდაკებები უმეტესად ტაძრის სიმბოლიკით დატვირთულ, განსაკუთრებით საკრალურ ნაწილებს გამოყოფს. ქანდაკოვანი სამკაულით საკმლის თავსართებისაპირები, კარის ტიმპანები, ფრონტონები, გუმბათის ყელია გამშვენებული.

• ბზას პეტრე-პავლეს ეკლესიის რელიეფები, თამარ დადიანი

ბზას (ამჟამად ახალსოფლის) პეტრე-პავლეს დარბაზული ტიპის ეკლესიის (XI სის პირველ ათწლეული) ინტერიერში ორი რელიეფია შენახული – ლომისა და სავარაუდო არწივის გამოსახულებებით. კიდევ ორი რელიეფი ეკლესიის მიმდებარე ტერიტორიაზე დევს – ფილა ხარის ფიგურით და ზღუდარის ნაწილი დიოკლეტიანეს დამთრგუნველი წმინდა გიორგის გამოსახულებით. ლომისა და არწივის ფიგურები ინტერიერში, თაღებს შორის შექმნილ სამკუთხა მონაკვეთებშია დაცული, მაგრამ მნელი წარმოსადგენია ხარის გამოსახულებიანი ფილა სად უნდა ყოფილიყო განთავსებული, რადგან მისთვის ადგილი ეკლესიის შიგნით არ არის. შიდა სივრცის არქიტექტურული გადაწყვეტა არ ითვალისწინებს ინტერიერის ფიგურული რელიეფებით გაფორმებას. ამიტომ საფიქრებელია, რომ სკულპტურული კომპოზიციები თავდაპირველად ეკლესიის გარე კედლებს ამკობდა და მოგვიანებით ინტერიერის კედლებში იქნა ჩაყოლებული. იკონოგრაფიული და სტილური ნიშნებით პეტრე-პავლეს ეკლესიის რელიეფები ყველაზე ახლოს X საუკუნის ბოლოსა და XI საუკუნის დასაწყისის ძეგლებთან დგას ახლოს.

• შუასაუკუნოვანი ქართული ოქრომჭედლობა ევროპული და აღმოსავლეთქრიასტიანული ხელოვნების მიმართებით (იკონოგრაფიული, იკონოლოგიური, სტილისტური პრობლემები (2014-2015), თეომურაზ საზღარეულიებები

თემა ორწლიანია. მისი პირველი ნაწილი, რომელიც ეხება VIII–IX–XIV–XV საუკუნეებს დამთავრებულია. ძეგლების ერთმანეთთან მიმართების შედეგად იკვეთება ქართული ჭედური ნიმუშების თავისებური მიდგომები და გადაწყვეტები, მიუხედავად მათი ზოგადი ერთობისა.

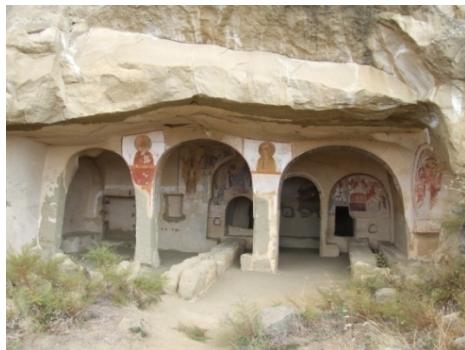
თემის მეორე ნაწილი, რომელიც ეხება ქართული ოქრომჭედლობის გვიანდელ პერიოდს, 2015 წლისთვისაა გათვალისწინებული.

• XIV საუკუნის ჭედური ხატების ფრაგმენტები, ლეილა ზუსპიაძე

ჭედური ხატების ფრაგმენტები, აღმოჩენილი ქოროდოს ეკლესიაში, ამჟამად საქართველოს ეროვნული მუზეუმის ეთნოგრაფიულ განცემის ნაკლებადაში ინახება. ეს მეტად საინტერესო მასალა ნაკლებადაა ცნობილი სამეცნიერო ლიტერატურაში. ფრაგმენტები ხატების ჭედურ ჩარჩოებს ეკუთვნის. სხვადასხვა ნაწილების ერთმანეთთან შესაბამისი დაკავშირების შედეგად მოხერხდა ჩარჩოს ცალკეული არშიების აღდგენა. დადგინდა აგრეთვე მათი შესრულების ხერხი – ესაა შტამპი, ზემოდან მეტ-ნაკლები გულმოდგინებით დამუშავებული. ფრაგმენტების მხატვრულ-სტილისტურმა ანალიზმა შესაძლებლობა მოგვცა მათი ერთ ჯგუფში

გაერთიანება, მიუხედავად იმისა, რომ მათი შესრულების დონე სხვადასხვაა. ფრაგმენტების შექმნის დრო განისაზღვრა XIV ს-ით ადრეული (XI-XII სს) ნიმუშების მიხედვით. ამ მასალის მნიშვნელობაზე ისიც მეტყველებს, რომ მან გაზარდა ამ პერიოდის მცირერიცხოვანი ძეგლების რიცხვი.

1.4. შუა საუკუნეების პედლის მხატვრობა

- ახტალის მოხატულობის იკონოგრაფიული პროგრამის თავისებურებები, მარინე ბულია, მზია ჯანჯალია**

ახტალის მოხატულობის იკონოგრაფიული პროგრამა რთული და მრავალკომპონენტიანია. აქ თანაბარი მნიშვნელობით წარმოჩენილია განკაცების დოგმა, ეკლესიის ერთობის, სამონაზენო მსახურებისა თუ ესქატოლოგიური თემები. როგორც მოხატულობის შინაარსი მთლიანად, ისე ცალკეულ სცენათა იკონოგრაფიული რედაქტირები ბიზანტიური ნიმუშების აშკარა გავლენას ავლენს და ძირითადად, XIII საუკუნის II ნახევარსა და XIV საუკუნეებში გავრცელებულ ვერსიებს მიუყვება. შესაბამისად, სავარაუდოა, რომ ახტალის მოხატულობის ძირითადი ნაწილი არა XII საუკუნის ბოლოს ან XIII საუკუნის დასაწყისშია შესრულებული (აქამდე ასე იყო მიჩნეული), არამედ XIII საუკუნის II ნახევარს, უფრო მეტად კი XIII საუკუნის დასასრულს განეკუთვნება.

- იკის წმ. გიორგის ეკლესიის მოხატულობა, ეპატერინე ბელევანიშვილი**
დასრულდა იკის ტაძრის მოხატულობისადმი მიძღვნილი სამეცნიერო თემა. კვლევის შედეგად დაზუსტდა მოხატულობის თარიღი, განისაზღვრა, როგორც პირველი ფენის, ასე მეორე ქრონოლოგიური ფენის მოხატულობა. გამოვლინდა და დაზუსტდა არაერთი იკონოგრაფიული დეტალი.

- დავით გარეჯის უდაბნოს მონასტრის მოწამეთა ეკლესიის მოხატულობა -ელინისტური ილუზიონიზმის შორეული რემინისენცია, თინათინ ხოშტარია**

მოწამეთას მოხატულობის კომპოზიციური აგება, მისი სტრუქტურა, გრაგნილისებრი, ფრიზული განშლა ელინისტური ხელოვნების შორეულ რემინისენციას მოგვაგონებს. სცენები მოჩარჩოების გარეშე ერთ რეგისტრში ფრიზულად არის განლაგებლი, ფიგურები გამოქვაბულის სიმცირის მიუხედავად თავისუფლად თავსდება კედლის სიბრტყეზე; ამგვარი მხატვრული გადაწყვეტა გარკვეული თავისუფლების განცდას იწვევს. ცალკეული საუკეტები ერთმანეთისაგან მხოლოდ მთების გამოსახულებათა საშუალებით განიყოფა. მაღალი მთების ფონზე ასახული ადამიანების ვერტიკალური ფიგურები ერთგვარ რიტმს ქმნის. ყველა მათგანი ერთ სიბრტყესა და ერთ ხაზზე, თითქოს

ფიცარნაგზე დგას და ქრისტიანული სიუკეტის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ისტორიას ერთგვარ თხრობითსა და წარდგენითი ხასიათის სცენად წარმოგვიდგენს.

- **სასხლის მთავარანგელოზის ეკლესიის მოხატულობა,**
ძრისჭირე საბჭოლი

ნაშრომში განხილულია სოფელ სასხლის მთავარანგელოზის ეკლესიის 1704 წლის მოხატულობა, რომელიც გვიან მოხატულობათა ზუსტად დათარიღებულ ძეგლთა რიგს ეკუთვნის, რაც არც ისე ხშირი შემთხვევაა. ეკლესია მისი მაშენებლის ნიკოლოზ მადალაძის დის, ხორეშანის საძვალეს წარმოადგენს და მასში წარმოდგენილი მოხატულობის პროგრამა ადრეული პერიოდის საძვალეთა ქართულ და უცხოურ (უმეტესად ბერძნულ) ნიმუშებთან არის შედარებული. საკურთხეველში გამოსახული სცენა - „იონა ვეშაპის მუცელში“ და „ბალთაზარ მეფის ნადიმი“, საქმაოდ იშვიათი რედაქციაა. ეს ჩვენთვის ცნობილი ერთადერთი შემთხვევაა ქართული კედლის მხატვრობის გვიან ნიმუშში. ძლიერ დაზიანებული მხატვრობა საჭიროებს დაცვასა და რესტავრაციას.

- **გარძის მთავარი ტაძრის იკონოგრაფიული პროგრამა, ანა პლაიაშვილი**
გარძის მთავარი ტაძრის მოხატულობის პროგრამა სრულიად ტრადიციულია, თუმცა ანალიზის საფუძველზე მოხატულობაში დასმული ცალკეული აზრობრივ-კომპოზიციური მახვილები საგრძნობლად ცვლის საერთო სურათს. მოხატულობის კომპოზიციური მახვილები ავლენს მხატვრობის იკონოგრაფიული პროგრამის ძირითად ასპექტებს და გამოკვეთს მთავარ იკონოგრაფიულ იდეას. მთავარი იდეა კი დგომისმობლის თემაა, რომლის სხვადასხვა ასპექტი (დგომისმობელი – მეოხი, ზეციური დედოფალი და მისი ადამიანური ისტორიული სახე) გახსნილია რამდენიმე სცენის საშუალებით.

- **ქრისტიანულ ფერთა სიმბოლიგა (2014-2015), ასმათ ოქროპიტრიძე**
კვლევის ამ ეტაპზე დამუშავებულია ძირითადი ემპირიული მასალა, საღმრთოსმეტყველო საფუძველი, ფერთა მართლმადიდებული კლასიფიკაცია.

15. შუა საშპუნებელი ხატიერა

- **მდგიმევის მონასტრის ქანკელის ხატები (2014-2015), ეთერ ედიშერაშვილი, ნინო ციბიშვილი**
2014 წელს დაგეგმილი სამუშაო ითვალისწინებდა მდგიმევის იკონოსტასის ფერწერული ხატების შესახებ სამეცნიერო ლიტერატურის, ისტორიული ცნობების, ფოტომასალის მოძიებას და მათი რესტავრაცია-კონსერვაციის ისტორიის შესწავლას. მოპოვებულ იქნა როგორც უკანასკნელ წლების, ასევე საარქივო ფოტოები. მოხდა ხატების რიგი ნაწილის ფოტოფიქსაცია, რომელიც

სარესტავრაციოდ იყო ჩამოტანილი თბილისში. საარქივო მასალის დამუშავების შედეგად (ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრის საცავებში) გამოვლინდა კანკელის სრული და აღსავლის კარის ფოტოები. მღვიმევის კანკელის შესახებ არსებული მეტად მწირი ინფორმაციის მიუხედავად, სადღეისოდ ცნობილია მხატვრის სახელი – ნიკოლაოს მელიდანაშვილი, რომელიც ხატების გაწმენდის პროცესში გამოვლინდა. კვლევის ამ ეტაპზე შესაძლებელია ვივარაულოთ, რომ სწორედ ნიკოლაოს ბერძენი იყო მთავარი მხატვარი, თუმცა ხატებზე ზედაპირული დაკვირვების შედეგად რამდენიმე ოსტატის არსებობა ივარაუდება.

1.6. პატრონაჲი, პულტი და ხელოვნება

• ღვთისმშობელი Agiosoritissa-ს კულტი შუა საუკუნეების საქართველოში, ნინო ჰიჟინაძე

თემა ითვალისწინებდა ბიზანტიურ სამყაროში გავრცელებულ დედა ღვთისას ერთ-ერთი მთავარი იკონოგრაფიული ვერსიის ხატების შუა საუკუნეების საქართველოში შექმნა-გავრცელების ისტორიისა და მნიშვნელობის შესწავლა-ანალიზს. ბიზანტიის დედაქალაქში ღვთისმშობლის კულტის ერთ-ერთ მთავარ ცენტრთან – ქალკოპრატეის მონასტრთან ასოცირებული, სასწაულმოქმედ ხატებ ადიარებული დედაღვთისას ვედრების ხატი, რომელიც “Agiosoritissa”-ს სახელითაა ცნობილი, რამდენიმე გამოკვლევის საგანია; თუმცა ამ გამოკვლევებში, როგორც წესი, არ არის განხილული საქართველოში შემორჩენილი მასალა.

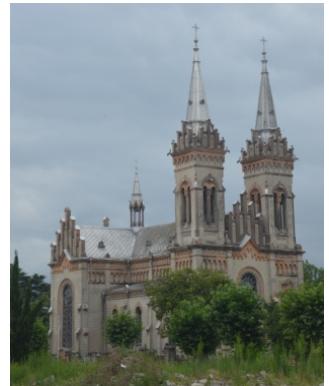
ნაშრომში განხილულია საქართველოში შემორჩენილი აგიოსორიტისას ხატები და/ან მათი მოჭედილობები. დეტალური ისტორიული, მხტარულ-იკონოგრაფიული და იკონოლოგიური კვლევის შედეგად ცხადი გახდა, რომ საქართველოში ამ იკონოგრაფიული თემის პოპულარობა უკვე X საუკუნიდან იღებს სათავეს, ამის საფუძველს ხახულისა და ხობის ლეონ მეფის ხატები გვაძლევს (ორივე X ს.). მარიოლოგიურ იკონურ თემათა შორის ამ გამოსახულების პოპულარობა მის ესქატოლოგიურ ობერტონებსა და მიცვალებულთა მოხსენიების კონტექსტსაც უნდა განეპირობებინა.

• ადრეული შუა საუკუნეების ქართული ხელოვნების სოციალურ-პოლიტიკური ასპექტები, პიტი მაჩაბელი

თემა დასრულებულია. ნაშრომში განხილულია ადრეული შუა საუკუნეების ქართული ხელოვნების ნაწარმოებები, როგორც ქვეყნის რელიგიური, პოლიტიკური და სოციალური ისტორიის მნიშვნელოვანი საბუთები. განსაკუთრებული ყურადღება მიექცა საქართველოში ფეოდალური საზოგადოების ჩამოყალიბებას და მის მიმართებას ბიზანტიაში მიმდინარე

ანალოგიურ პროცესთან. გაანალიზებულია რელიეფურ პორტრეტებთან არსებულ წარწერებში მოხსენიებული ბიზანტიური (ცუროპალატი, პატრიკიოსი, ვიპატოსი) და ქართული (ერისთავი, მამვალი, მამასახლისი) სამოხელეო ტიტულები, რის საფუძველზეც დადგინდა საზოგადოების სხვადასხვა ფენის წარმომადგენელთა მოხაწილეობა ხელოვნების ნაწარმოებთა შექმნაში.

1.7. გულტურათა დიალოგი

- კათოლიკური ეკლესიები დასავლეთ საქართველოში,
ნათია ნაცვლიშვილი**

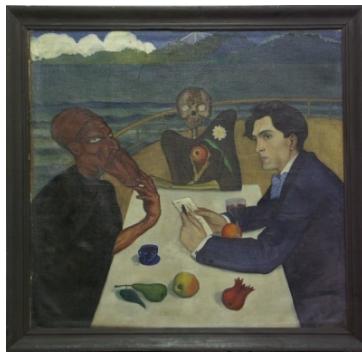
ნაშრომში განხილულია ქუთაისისა და ბათუმის კათოლიკური ეკლესიები, რომლებიც აგებულია XIX-ისა და XX-ის დასაწყისში. ეს პერიოდი საქართველოს ისტორიაში აღინიშნება ძირეული პოლიტიკური, სოციალური, ეკონომიკური და კულტურული ცვლილებებით, რამაც განმსაზღვრელი გავლენა იქონია კათოლიკური ეკლესიების მშენებლობის პირობებზეც და მათი მხატვრულ-არქიტექტურული ფორმების ჩამოყალიბებაზეც.

ქუთაისის კათოლიკური ეკლესიაზე (1826-1897) ქართველი, ბერძენი და იტალიელი ოსტატები მუშაობდნენ. ის ძირითადად ქართველ მოსახლეობას ემსახურებოდა და მათი სამშენებლო და შემოქმედებითი აქტივობის მეტყველი ილუსტრაციაა. ბათუმის კათოლიკური ეკლესია (1898-1903) აშენდა ქართველი მეწარმისა და ქველმოქმედის ს. ზუბალაშვილის შემოწირულობით და მდვდელ ანსელმ მღებრიშვილის მოღვაწეობით. ბათუმის ეკლესიის ნეოგოთიკური არქიტექტურა ადგილობრივი მრევლის, რომლის უდიდეს ნაწილს პოლონელები და ევროპის სხვადასხვა ქვეყნებიდან ჩამოსული კათოლიკები შეადგენდნენ, გემოვნებას და ქალაქის მულტიკულტურულ გარემოს ეპასუხება.

- ისლამი და ქართული სახვითი ხელოვნება (2014-2015), იშხა ხშსპივაძე**

ნაშრომი მიზნად ისახავს აღმოსავლური ხელოვნების საკითხების, მისი მხატვრული პრინციპების შესწავლას; თუ როგორ არიან ისინი სახეცვლილი ადგილობრივ ნიადაგაზე; მათი ზეგავლენით, გარკვეულ ისტორიულ პერიოდში, თუ რა მხრივ წარიმართა ხელოვნების სხვადასხვა დარგის ჩვენივე მხატვრული შემოქმედება, უცხოური გავლენები რაგვარად არის დაფლული ქართული სახვითი ხელოვნების ცალკეულ დარგებებში – ხელნაწერი წიგნის დასურათებაში (ძირითადად საერო მინიატურაში), კედლის მხატვრობის საქტიტორო პორტრეტში და ჭედურ ხელოვნებაში. 2014 წელს ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრის საცავებში მოძიებულ იქნა სამეცნიერო ლიტერატურაში დღემდე უცნობი მაირანიზებელი ხელნაწერები, შესწავლილია ქართულ-სპარსული მოკაზმული პოქმები; დაგროვილია მდიდარი საილუსტრაციო მასალა.

1.8. ახალი და თანამედროვე სახვითი ხელოვნების განვითარების გზა

- ქართული საბავშვო წიგნის მხატვრობა - 1910-20-იანი წწ. (2013-15)
მარიამ გაჩხჩილაძე

2014 წელს მოძიებული და დამუშავებულია 1910-20-იან წწ.-ში ცნობილი და ნაკლებადცნობილი მხატვრების (ო. შემერლინგის, შ. ქიქოძის, ირ. გამრეკელის, ა. ქუთათელაძის, მ. გოცირიძის, ვლ. წილოსანის, პ. ლიბრაძის და სხვათა) მიერ გაფორმებული საბავშვო წიგნები. მოხდა მათი დამუშავება: აღწერა, ანალიზი, პარალელური მასალის მოძიება, ნაწილობრივი ფოტო-ფიქსაცია.

- ახალი ქართული ფერწერა (1970-იანი წწ.-ის ჩათვლით), (2014-15),
დალი ლებანიძე

2014 წელს დაიწერა ზოგად-მიმოხილვითი ხასიათის ტექსტი, რომელშიც განხილულია ახალი ქართული ხელოვნების განვითარების გზა XVIII ს-ის ბოლოდან და XIX დასაწყისიდან 1970-იან წლებამდე. განხილულია სხვადასხვა თაობის მხატვრების შემოქმედება (გ. გაბაშვილი, მ. თოიძე, ნ. ფიროსმანაშვილი, ქ. მადალაშვილი, ე. ახვლედიანი, შ. ქიქოძე, დ. კაკაბაძე, ე. კალანდაძე, ჯ. ხუნდაძე, ბ. ბერძენიშვილი და სხვები), გამოიკვეთა მხატვრული პროცესების განვითარების ძირითადი ეტაპები.

- 1940-50-იანი წლების ქართული და ამერიკული ხელოვნება (2013-2014)
მზია ჩიხრაძე

ორწლიანი კვლევა მიზნად ისახავს ქართული და ამერიკული ხელოვნების და მათი ტენდენციების შესწავლას იმ პერიოდში (1940-50-იან წწ.), როცა ამ სრულიად განსხვავებული ისტორიის მქონე ქვეყნების ხელოვნებაში მსგავსი მხატვრული პროცესები მიმდინარეობდა. ამერიკაში, ე.წ. ნიუ იორკის სკოლის მხატვარები უარს ამბობენ ნატურალისტურ, ფიგურატიულ ხელოვნებაზე და მიმართულებას აბსტრაქტული მხატვრობისკენ იღებენ. საქართველოში ე.წ. ორმოცდათიანები სოციალისტური რელიზმის ფარგლებში ცდილობენ ფერწერის ახალი გზა მოძებნონ, ისინი ცდილობენ გამოავლინონ ფერწერის მხატვრული საშუალებები და ალაპარაკდნენ ხელოვნების სპეციფიკის ენაზე. ნაშრომში შესწავლილია ობიექტური და სუბიექტური, პოლიტიკური და სოციალურ-კულტურული მიზეზები და თეორიული საფუძვლები, რომლებმაც განსაზღვრეს როგორც ამერიკული, ისე ქართული ხელოვნების მხატვრული ცვლილებები.

- ქართული მოდერნიზმის უცნობი მხატვრები (2014 - 2015)
მაია ციციშვილი

თემა მიზნად ისახავს დღეისათვის სრულიად უცნობი და ნაკლებად ცნობილი მხატვრების შემოქმედების შესწავლას და მათი ადგილისა და მნიშვნელობის განსაზღვრას ქართულ მოდერნისტულ მხატვრობაში. ამ მხატვართა რიგს განეკუთვნებიან: დ. ქუთათელაძე, დ. წერეთელი, ს. ვაწაძე, ალ. შერვაშიძე, გ. შავიშვილი, მ. ბილანიშვილი, შ. ძეგლაძე, შ. მამალაძე, გ. გოცირიძე, გ.

ჭიათურელი, ი. თოიძე, ს. მაისაშვილი, ნ. წერეთელი და სხვ. 2014 წელს განხორციელდა: კერძო კოლექციებსა და მუზეუმებში დაცული მასალის შეგროვება, გადარჩევა, ფოტოფიქსაცია, ბიბლიოგრაფიის დამუშავება.

- **შეფასებით მსჯელობისათვის გიზუალურ ხელოვნებაში (2014-2015),
გობი ხოშტარია**

შეფასებითი მსჯელობა ერთ-ერთი ყველაზე რთული პრობლემაა კულტურაში საერთოდ და, კერძოდ, ხელოვნებაში. ნაშრომში წარმოდგენილია ამ პრობლემის სხვადასხვა ასპექტები, მისი კვოლუცია დროში, ანუ გაოქალურ ჭრილში, კერძოდ კი, მისი დღევანდელი მდგომარეობა საქართველოში.

ნაშრომში არ განიხილება ანტიკური და შუა საუკუნეების ნააზრევი ამ მიმართულებით. ეს შემდგომი კვლევის საგანია, ვინაიდან მისი არეალი ძალზე ფართოა. ამჟამად კვლევა შემოისაზღვრება უახლესი დროის პერიოდით, ანუ ძირითადად XIX-XX სს-ის, რომლის დასაწყის ეტაპზე მკაფიოდ მოსჩანს ეწ. ევროპოცენტრიზმი, დაწყებული საერთაშორისო სამართებლივი საკითხიდან, გათავებული ხელოვნებით. ნაშრომში არის მცდელობა გაანალიზდეს ის ნიადაგი, რომლიდანაც აღმოცენდება ევროპოცენტრიზმი. მეორე ეტაპი წარმოდგენილია XIX ს-დან, როდესაც ხდება თანდათანობითი გაფართოვება და განსხვავებულ კულტურათა აღიარების ტენდენცია, რაც, საბოლოოდ, ყალიბდება კულტუროლოგიური დოქტრინით – ყველაფერი, რაც ერთადერთი და განუშეორებელია, ფასეულობით პლანში. ამის შემდეგ განხილულია ის წინააღმდეგობები, რაც მოჰყვება ამგვარ მიღვომას.

- **თანამედროვე ქართული ქანდაკების განვითრების ძირითადი გზები,
მარინა მემარიაშვილი**

ნაშრომში განხილულია ქართული საერო ქანდაკების განვითარების ძირითადი ეტაპები 1920-ინი წლიბიდან 1980-იანი წლების ბოლომდე. აღწერილია წამყვანი ქართველი მოქანდაკეების მხატვრული ნაწარმოებები ქართული ქანდაკების ფუძემდებლის იაკობი ნიკოლაძიდან მოყოლებული თანამედროვე მოქანდაკებამდე, აგრეთვე გამოყოფილია ქართული ქანდაკების ისტორიის განვითარების ძირითადი ეტაპები. XX საუკუნის მანძილზე ქართულმა ქანდაკებამ პოლიტიკურად და სოციალურად არასტაბილური ფონის მიუხედავად წარმატებით დაძლია რთული გზა აღმოცენებიდან დღემდე. ნაშრომში ნაჩვენებია, თუ როგორ გამოვიდა ქართული ქანდაკება ვიწრო ეროვნული ჩარჩოებიდან საერთაშორისო ასპარეზზე.

- **შალვა ქიქოძის მხატვრობა (2014-2015), ცისია ძილაძე**

თემის მიზანია ქართველი მოდერნისტი მხატვრის შალვა ქიქოძის მხატვრობის კვლევა, რის შედეგადაც წარმოჩინდება მისი შემოქმედების სხვადასხვა მხატვრულ-სტილისტური მხარეები ევროპულ მოდერნისტულ მხატვრობასთან მიმართებით და მსოფლიო ხელოვნების ისტორიის კონტექსტში. ამ ეტაპზე მოძიებული და დამუშავებულია სპეციალური ლიტერატურა, პარალელური მასალა და ლიტერატურა შალვა ქიქოძის შემოქმედებაში ურბანული გართობის, დიდი ქლაის თემის (კაფეები, ბარები, ბაღები) შესახებ; მომზადებულია ტექსტი ამ თემაზე. ასევე მოძიებული და დამუშავებულია უცხოენოვანი ლიტერატურა ავტოპორტრტის შესახებ და ნაწილობრივ ჩატარებულია კვლევა შ. ქიქოძისა და სხვა ქართველი მხატვრების შემოქმედებაში ავტოპორტრეტის თემის ირგვლივ.

- **არ-დეკოს რეგიონალური გარიანტი, ნანა მირცხულაშვილი**

ნაშრომის მიზანია ქართველ ხელოვანთა იმ ნამუშევრების წარმოჩენა, რომლებიც ათვალისწინებენ კავშირს არ-დეკოს სტილთან. არ-დეკოს სტილის

თავისებურებანი განსაკუთრებულად თვალნათლივ იკვეთება ქართულ საბჭოთა ხელოვნებაში (XX ს-ის 30-40 წწ). განსაზღვრული ფილოსოფიური თუ პოლიტიკური მოტივაციების მქონე ევროპული ხელოვნების ბევრ მხატვრულ მიმდინარეობებისგან განსხვავებით, წმინდა დეკორატიულ სტილად ჩამოყალიბებულ არ-დეკოს სტილს მასაზრდოებელ წყაროთა სიუხვის, გეოგრაფიული გავრცელებულობის, მხატვრულ თუ კულტურულ-ისტორიული თავისებურებებით განპირობებული განსხვავებულობის მიუხედავად, მყარი ნიშნებიც გააჩნია, რომლებიც განვითარების გარკვეულ ეტაპზე გამოკვეთილად იჩენენ თავს სხვადასხვა ისტორიული ტრადიციების და განსხვავებულ პოლიტიკურ და სოციალურ-ეკონომიკურ პირობებში მყოფ ქვეყნებში, მათ შორის საქართველოში. თემის ირგვლივ დამუშავებულია უცხოენოვანი ლიტერატურა, შეკრებილია პარალელური მასალა.

- **შემოქმედებითი ოჯახები:** – ნინო ყიფშიძე, დავით სულაკაური, დარო სულაკაური (აპლიკაცია, ფერწერა, ფოტოხელოვნება), მარიანა ოკლეი ხელოვნებაში მეტად საინტერესო და გავრცელებული მოვლენაა, როცა ერთი ოჯახის წარმომადგენლები ხელოვნების სხვადასხვა დარგში მოდვაწეობენ და თვითოვეულის შემოქმედება ამა თუ იმ ეტაპზე მნიშვნელოვან შენაძენს წარმოადგენს ხელოვნების ისტორიის ფორმირების კონტექსტში.

ნინო ყიფშიძე მუშაობს აპლიკაციაში. მის მიერ შექმნილი პატარ-პატარა კომპოზიციები წარმოადგენს ცხოველხატულ ფერწერულ სურათებს. მრავალფეროვანია მისი თემატიკაც ყვავილებიდან, ნატურმორტებიდან, პეიზაჟებიდან დაწყებული სასულიერო სცენებამდე. დავით სულაკაური ფერწერია. ის მუშაობს დაზგურ და მონუმენტურ ფერწერაში. ხელოვანი ფერწერული საშუალებებით ასახავს იმას, რაც მისთვის ძალზედ მნიშვნელოვანია. მისი შემოქმედება გამსჭვალულია სულიერებით და ზემოქმედებას ახდენს ფორმის პლასტიკური სიძლიერით, ფერადოვანი ლაქების სიმძლავრით.

დარო სულაკაური ახალგაზრდა ხელოვანია, რომლის ფოტონამუშევრებში ჩანს ავტორის მახვილი თვალი, რომელიც ემოციურ-ფსიქოლოგიურ ასპექტში გადმოცემს ასახვის ობიექტს.

- **ფოტოგრაფიის ისტორიისა და თეორიის ანთოლოგია /2014-2015/ გიორგი პაპაშვილი**

ნაშრომი მიზნად ისახავს ფოტოგრაფიის შესახებ არსებული რჩეული უცხოენოვანი შრომების თარგმნას, რედაქტირებას, საძიებლებისა და ბიბლიოგრაფიის შედგენას. ამჟამად მოძიებული და თარგმნილია სტატიების ნახევარზე მეტი.

- **პეიზაჟის, როგორც ჟანრის თავისებურებები XX საუკუნის დასაწყისის ქართულ ხელოვნებაში (2014-2016), თუა ფაბატამე**

ნაშრომი წარმოადგენს გამოკვლევის – მოდერნული პარადიგმები XX საუკუნის დასაწყისის ქართულ ხელოვნებაში – ნაწილს. ჟანრი არა მხოლოდ სახვით-თემატური, არამედ მსოფლმხედველობრივი კატეგორიაცაა. მოდერნისტულ ხელოვნებაში, უფრო ადრეც, რომანტიკოსებიდან მოყოლებული, შეინიშნება ჟანრის ტრადიციული შინაარსობრივი სტრუქტურის ერთგვარი რდვევა-გაფართოება, რაც განსაკუთრებით ცხადად პეიზაჟში მუდავნდება. პეიზაჟი – ბუნების სურათი უკვე არა მხოლოდ ხედის “ილუსტრაციას”, არამედ ხშირად სწორედ მხატვრის განცდების, სუბიექტური დამოკიდებულებების – მსოფლგანცდის გამოხატვის საშუალებას წარმოადგენს და, რჩება რა პეიზაჟის

უანრის სახვით-თემატურ საზღვრებში, შინაარსობრივად თემატური სურათის ფორმატს იძენს.

კვლევის საგანს წარმოადგენს ქართულ მოდერნისტულ ხელოვნებაში პეიზაჟის უანრის თავისებურებების ამ თვალსაზირისით კვლევა. კერძოდ ის, თუ პეიზაჟის უანრის როგორ შინაარსობრივ მოდელს ქმნის მე-20 საუკუნის დასაწყისის ქართული სახვითი ხელოვნება.

2014 წელს დასრულდა ბიბლიოგრაფიასა და ვიზუალურ მასალაზე მუშაობა.

- **ქართული მხატვრობა პოსტსაბჭოთა ეპოქაში (2013-2014),
ნინო ჭოლოშვილი**

ნაშრომი მიმოიხილავს ქართულ მხატვრობას 1980-იანი წლებიდან 2000 წლამდე; ქართულ ხელოვნებაში მიმდინარე აქტუალურ მხატვრულ პროცესებსა და ახალ ტენდენციებს საბჭოთა კავშირის დაშლის წინა პერიოდსა და მომდევნო ათწლეულში.

- **სივრცის პრობლემა 1910-1920-იანი წლების ქართულ მოდერნიზმში,
ნანა გივიანი**

თემა განიხილავს ქართულ მოდერნიზმსა და ავანგარდში სივრცითი აზროვნების თავისებურებას, რომელიც ათვალსაჩინოებს ზოგადად ქართული ეროვნული ესთეტიკური აზროვნების თავისებურებებს. ვიზუალური მასალა შედარებულია ამავე პერიოდის როგორც ევროპულ (გერმანულ, ფრანგულ, ინგლისურ, იტალიურ), ისე რუსული მოდერნიზმისა და ავანგარდის მასალასთან. განხილულია და გაანალიზებულია შესაბამისი სამეცნიერო ლიტერატურა.

- **ქართული მხატვრული ფაიფური (2014-2015), სოჭიო ჩიტორელიძე**

ნაშრომში განხილულია ქართული მხატვრული ფაიფურის ხელოვნების ისტორიის ძირითადი ეტაპები, ფაიფურის ინდივიდუალური მხატვრული ნიმუშები და საქართველო წარმოება ჩვენს ქვეყანაში, წარმოდგენილია ნაკეთობების ძირითადი სახეობები, მოცემულია მათი დახასიათება და ანალიზი. წელს ჩატარდა შემდეგი სამუშაო: მასალის მოძიება მუზეუმებში (ხელოვნების სახელმწიფო მუზეუმი, სამხატვრო აკადემიის მუზეუმი), მასალის შეგროვება მხატვრებთან. საარქივო მასალებზე მუშაობა (საქართველოს ეროვნული არქივი, ნავთლულის კერამიკული კომპინატი), ფოტოფიქსაცია.

- **კონცეფტუალური ხელოვნება საქართველოში, ნათია გაბანოიძე**

კვლევის მიზანია ქართული ხელოვნების ისტორიაში ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ეტაპის – 1980-90-იანი წლების კონკრეტული ტენდენციების (იგულისხმება ტრადიციული მხატვრული გამომსახულობისაგან განსხვავებული, ვიზუალური კომუნიკაციის ალტერნატიული ფორმების გაჩენა) განხილვა თანამედროვე დასავლური ხელოვნების კონტექსტში. ამ თაობის მხატვართა ნამუშევრებში შეინიშნება აბსტრაქციონიზმის, პოპ-არტის, კონცეფტუალიზმის, ტრანსავანგარდის აშკარა გავლენები. 80-იანი წლების ბოლოსათვის ვიზუალური ხელოვნების ახალ ფორმებზე ექსპერიმენტები უკვე დასრულებული მხატვრული ფენომენის სახეს იღებს, რომელიც გამოკვეთილად პოსტმოდერნისტულ იერს ატარებს. თუმცა, ცხადია, ამ შემთხვევაში განსხვავებულია ისტორიული, კულტურული და სოციალური მადეგერმინირებელი ფაქტორები და სწორედ ეს განსხვავება განაპირობებს აღნიშნული მხატვრული მოვლენის თავისებურ ხასიათს. კვლევა ითვალისწინებს აღნიშნული ფენომენის დახასიათებას თანამედროვე დასავლური ხელოვნებისა და პოსტ-ტორტალიტარული ვითარების კონტექსტში.

- **გურამ გელოვანი – მხატვარი საბჭოთა კონტექსტიდან, ნინო ჭიჭარაშვილი**

ნაშრომში ეძღვნება გურამ გელოვანის შემოქმედებას, რომელიც განხილულია თანადროული საბჭოთა ხელოვნების ძირითადი ტენდენციების ფონზე.

- **ფიროსმანი როგორც კულტურული ფენომენი (2013-2014), ლიანა ანთელაბა**

ნაშრომი განხილულია სამი საკითხი: 1. ფიროსმანი როგორც ქართული დაზგური ფერწერის ქაგუთხედი; 2. ფიროსმანის ფერწერა, როგორც ვიზუალური აზროვნების ფორმაში გამოვლენილი ქართული კულტურული პარადიგმები; 3. ფიროსმანის შემოქმედებაში გამჟღავნებული ქართული კულტურული იდენტობები (ქართული კულტურის ესთეტიკური ასპექტი).

- **მოდერნიზმის ძირითადი პრინციპები და მათი გააზრება ქართულ ხელოვნებაში (2014-2015), ანა სანთელაძე**

საკვლევი ოქმის ძირითადი ამოცანაა მეტ-ნაკლები სისტემური სახით განისაზღვროს ის საერთო ნიშან-თვისებები, რომლებიც მოდერნიზმის პერიოდის მრავალფეროვან მხატვრულ მოვლენებს აერთიანებს და თითქოს, ერთი მხრივ, რადიკალურად განსხვავებულ მხატვრებს ერთი საერთო მიმდინარეობის „მოდერნიზმის“ სახელის ქვეშ აქცევს. მოდერნიზმის ძირითადი პრინციპების გააზრება ხდება ქეთევან მაღალაშვილის, ელენე ახვლედიანის, ლადო გუდიაშვილის, დავით კაკაბაძისა და შალვა ქიქოძის შემოქმედებაზე დაყრდნობით. მიმდინარე წელს დაიწერა შესავალი ნაწილი და განხილულ იქნა ქეთევან მაღალაშვილის, ელენე ახვლედიანის და შალვა ქიქოძის შემოქმედება.

19. ქართული სცენოგრაფია

- **გოგი გუნიას მხატვრობა სპექტაკლისათვის „ანტიგონე“, თამარ გელაშვილი**

მოძიებულია საარქივო და ფოტო-დოკუმენტური მასალა, როგორც მხატვარზე ასევე სპექტაკლის დამდგმელ რეჟისორზე, მიხეილ თუმანიშვილზე. მიუხედავად იმისა, რომ გოგი გუნიას შემოქმედების შესახებ არსებობს ცალკეული კვლევები და პუბლიკციები, მათი რაოდენობა მწირია და, ამასთან, თითქმის არ არის არანაირი კვლევა მხოლოდ ერთი კონკრეტული სპექტაკლის მხატვრობის ირგვლივ, რასაც ჩვენი თემა ისახავს მიზნად. სხვაგვარადაა ვითარება მიხეილ თუმანიშვილთან დაკავშირებით; მასალები მისი შემოქმედებითი მოღვაწეობის შესახებ და, მათ შორის, ამ სპექტაკლთან დაკავშირებითაც მრავლადაა და უპირველესად მისხავე მოგონებებშია ჩართული. ის არა მხოლოდ აქტიურ მონაწილეობას ღებულობდა სპექტაკლის მხატვრული იერ-სახის შექმნის პროცესში, არამედ ხშირად თავადაც კარნაბობდა მხატვარს დეკორაციის

ძირითად დერბს. შესაბამისად, აშკარაა, რომ მისი ფაქტორის გათვალისწინება სპექტაკლის მხატვრობაზე მსჯელობისას არსებითია.

• **სცენოგრაფია მ. თუმანიშვილის სპექტაკლებში, ელევ თუმანიშვილი**
ნაშრომში განხილულია სპექტაკლების მხატვრული, სახოვანი გადაწყვეტა, მხატვრისა და რეჟისორის ერთობლივი მუშაობის სპეციფიკა, თუ როგორ რეალიზდებოდა მხატვრისა და რეჟისორის ერთობლივი ჩანაფიქრი, როგორ გამოხატავდა მხატვრი რეჟისორისეულ იდეას.

1.10. ახალი არქიტექტურის განვითარების ისტორია

• „სამუზეუმო კვარტალი “ თბილისში (2014-2015), თამაზ ბერსამია ე.წ. „სამუზეუმო კვარტალი“ მდებარეობს რუსთაველის პროსპექტის დასაწყისში და მოიცავს რუსთაველის პროსპექტის, ა.ფურცელაძის ქუჩის, ლ. გუდიაშვილის ქუჩისა და შესახვევს შორის მოქცეულ ტერიტორიას. მისი განაშენიანება XIX ს-ის 40-იანი წწ-დან დაიწყო. XIX-XX საუკუნეების მანძილზე აქ სხვადასხვა კულტურულ-საგანმანათლებლო ფუნქციის შენობა-ნაგებობები აშენდა. მათი ნაწილი დღესაც არის, ზოგიერთი მათგანი კი აღარ არსებობს. მიუხედავად ამისა მათ გარკვეული კვალი დატოვეს როგორც ქალაქის ისტორიაში, ისე ამ პერიოდის არქიტექტურის განვითარებაში. ამ თვალსაზრისით მნიშვნელოვანია აღნიშნული ტერიტორიის განვითარებისა და არქიტექტურის ისტორია. სამუშაო გეგმის თანახმად 2014 წელს დამუშავდა სპეციალური ლიტერატურა, 1850-იანი წლების დასაწყისიდან 1920-იანი წლების ჩათვლით პრესა, საქართველოს ცენტრალური ისტორიული არქივის ფონდებში დაცული გრაფიკული მასალა.

• **თელავის კულტურული მემკვიდრეობის დირექტულება (2013-2014),
ლალი ანდრონიკაშვილი**

გამოკვლევა მოიცავს თელავში უკანასკნელ პერიოდში გაჩენილი ახალმშენებლობის მხატვრულ-სტილისტურ ანალიზს და მათი შესაბამისობის კვლევას ისტორიულ განაშენიანებასთან მიმართებაში; თელავში არსებული მემკვიდრეობითი ღირებულების ქართველი ფასეულობების ჩამონათვალს – თანდართული ფოტო-დოკუმენტაციით და დასკვნით ნაწილს ქ. თელავის კულტურული მემკვიდრეობის დათვალიერების ტურისტული მარშრუტებით (მიბმულს ქ. თელავის ინტერაქტიურ ციფრულ რუკაზე).

**• ხალხური ხუროთმოძღვრება და თანამედროვე პრობლემები
ხუროთმოძღვრებაში, სამსონ ლეზაგა**

დღევანდელ ხუროთმოძღვრებაში ტრადიციის (მათ შორის ხალხური აღმშენებლობის ტრადიციის) აღქმა და გააზრება დიდწილად იგნორირებულია, თუმცა პოზიტიური მაგალითებიც არესებობს. 1) პირველი მაგალითი უკავშირდება ხუროთმოძღვარ ლერი ჩომახიძის მიერ აგებულ საცხოვრისს, რომლის დამკვეთი ხელოვნების ისტორიკოსი და ბიზნესმენი გელა ლეჟავაა. დიდ ჯიხაიშში აღმართულ ამ სრულებით თანამედროვე ნაგებობას ახასიათებს წარმატებული სინთეზირება, ერთი მხრივ, დარბაზული ხუროთმოძღვრებისა, და, მეორე მხრივ, კოლხური ოდის გამოცდილებისა. დარბაზთან არაპირდაპირი კავშირი ჩანს გვირგვინულ კონსტრუქციასთან ასოცირებულ, სივრცით სტრუქტურაში, მაღლივი კერის გამოკეთაში, შვეული დერძის მნიშვნელობაში; ოდა-სახლთან მიმართება ჩანს გახსნილობასიხალვათეში, ლანდშაფტთან შესისხლორცებაში, აივნის პოლიფუნქციურობაში. 2) მეორე მაგალითს წარმოადგენს ჩაკიდული ოხემების კამერული სამონასტრო კომპლექსი, ხუროთმოძღვარი: მეუფე დავითი (მახარაძე), ამბა ალავედელი. აქ დამაჯერებლადაა კონცენტრირებული სამონასტრო აღმშენებლობის ტრადიცია - განაშენიანება კომპაქტურია და ფუნქციურად გამართული. სუფეს უბრალოებისა და სულიერი სისადავის განწყობა, გარდა ტაძრებისა, ყურადღებას იქცევს საცხოვრებელი ნაგებობანი, რომელიც ასოცირდება კახეთის სახლთა სტრუქტურასთან (ნაშენი ქვა-აგურით, ან აგურით). მთელი კომპლექსი საუკეთესოდ ესადაგება გარემოს, მთლიანი კონცეფცია კი სიფაქიზითა და გემოვნებით იქცევს ყურადღებას.

**• დუშეთის ურბანული და არქიტექტურლი მემკვიდრეობა (2014-2015),
მაია მანია**

სამუშაო მიზნად ისახავს ერთ-ერთი უძველესი ქართული ქალაქის დუშეთის კვლევას ურბანული და არქიტექტურული თვალსაზრისით. ნაშრომის მიზანია დუშეთის არქიტექტურის თავისებურებების დადგენა, ძელი, არაგვის ერისთავებისდროინდელი ფენების ძიება და აღნიშნული ფენების ადგილის განსაზღვრა მაზრისდროინდელი დუშეთის ქსოვილის ფარგლებში. მნიშვნელოვანია აგრეთვე XIX საუკუნეში ჩამოყალიბებული ქუჩების ქსელის სპეციფიკური ნიშნების გამოვლენა.

2014 წელს დუშეთის ისტორიულ ნაწილში შესრულდა საარქივო კვლევა და საგელე სამუშაო, მოძიებულ იქნა და დამუშავდა დუშეთის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმში დაცული დიდალი ფოტომასალა დუშეთის არქიტექტურის შესახებ. მომზადდა ტექსტის ნაწილი, რომელიც ეხება დუშეთში მოღვაწე ევროპელი არქიტექტორის საქმიანობას 1870-იან-1880-იანი წლებში.

**• თბილისის ცირკი 1801-1918 წლებში: ისტორია და არქიტექტურა (2014-2015),
მანონ ლილუაშვილი**

თბილისის ცირკის შესახებ ეროვნულ არქივსა და პრესაში მოძიებული მასალების (პროექტები, ცნობები, რეკლამები) საფუძველზე ჩატარებულმა კვლევამ საინტერესო სურათი აჩვენა. გამოვლინდა თბილისში არსებული ცირკის შენობების (მათ შორის ხის დროებითი ნაგებობების) რაოდენობა, მათი მდებარეობა, მფლობელების და არქიტექტორების ვინაობა, აგების ისტორია და არქიტექტურის ხასიათი. ასევე გაირკვა თბილისში სხვადასხვა ქვეყნებიდან გასტროლებზე ჩამოსული დასებისა და მათ მიერ ჩატარებული სპექტაკლების მრავალფეროვნება. ჩატარებული კვლევა მნიშვნელოვანია, ვინაიდან კვლევის

შედეგად შუქი მოეფინა თბილისის ისტორიის დღემდე შეუსწავლელ ერთ-ერთ ასპექტს.

1.11. საპრიზო მასალის დამუშავება და კვლევა

- თ. ვირსალაძის "Роспись иерусалимского Крестого монастыря" თარგმანი, ლიმიტრი თუმანიშვილი

სრულად გადმოქართულებულია ტექსტი და ერთვის შენიშვნები, რომლებშიც მოტანილია ნაშრომში წარმოდგენილ დებულებებთან თუ მოსაზრებებთან დაკავშირებული უახლესი მონაცემები.

- 6. ალადაშვილის, გ. ალიბეგაშვილის, ა. ვოლსკაძას მონოგრაფიის 'Живописная школа Сванети', თბ., 1983 - კომენტირებული თარგმანი ქართულ ენაზე, მარინე გენია

რუსულიდან ქართულად ითარგმნა მონოგრაფია და დაერთო კომენტარები, რომელიც მითითებულია მონოგრაფიის დაბეჭდვის შემდეგდრონდელი პუბლიკაციები მეფის მხატვარ თევდორესა და წიგნში მოხმობილ სხვა მოხატულობათა შესახებ.

2. ძეგლთა აღმოჩენის და სამეცნიერო ინფორმაცია

ცენტრის ძეგლთა აღწერილობისა და სამეცნიერო ინფორმაციის ჯგუფის მიერ 2014 წელს ჩატარებული სამუშაო:

- მომზადდა არქიტექტურის და კედლის მხატვრობის ძეგლთა აღწერილობა სამეცნიერო-საცნობარო ენციკლოპედიური გამოცემის – "საქართველოს ისტორიისა და კულტურის ძეგლთა აღწერილობის" მე-3 წიგნის II ნაწილისათვის. წიგნი გამოსაცემად მზადდება ირ. აბაშიძის სახ. ქართული ენციკლოპედიის მთავარ სამეცნიერო რედაქციასთან თანამშრომლობით და უნდა გამოიცეს 2016 წელს. 2014 წელს სამუშაოები ჩატარდა თელავის და საგარეჯოს მუნიციპალიტეტების არქიტექტურის და კედლის მხატვრობის ძეგლებზე – მომზადდა დაახლოებით 120 სტატია და რამდენიმე ათეული ნახაზი. სამუშაოები გაგრძელდება მომდევნო წელსაც.

- მუშაობა მიმდინარეობდა ინგლისურენოვან დიგიტალურ გზამკვლევზე - „ქართული არქიტექტურა – ისტორიული სამხრეთ-დასავლეთ საქართველო“. დიგიტალური ფორმით (Adobe Photoshop) მომზადდა და არქივირებულია 3800 ფოტოსურათი და ნახაზი.

- სერიიდან - „ქართული ნივთიერი კულტურის ძეგლები საზღვარგარეთ“ - გამოსაცემად მომზადდა ორენოვანი ალბომი - „ხახული“, რომელიც გამოიცემა 2015 წელს.

- მუშაობა მიმდინარეობდა ფოტოსურათებისა და ნახაზების დიგიტალური არქივის შექმნაზე. სკანირებული და არქივირებულია რამდენიმე ასეული ფოტოსურათი და ნახაზი. სამუშაოები გაგრძელდება მომდევნო წელსაც.

3. არქივისა და გიბლიოთების სენტრი

3.1. ცენტრის არქივში გრძელდება საარქივო მასალის დამუშავება და სისტემატიზაცია. დამუშავდა ეკატერინე პრივალოვას არქივი.

3.2. ცენტრის ბიბლიოთეკა. თითქმის ოცწლიანი ინტერვალის შემდეგ ცენტრს მიეცა საშუალება განათავსოს 1991 წლის ხანძარს გადარჩენილი წიგნები სათანადოდ აღჭურვილ სივრცეში. ა/წ აგვისტოში ბიბლიოთეკის საცავებში დაიდგა ლითონის სტელაჟები (ხაწილობრივ კულტურის სამინისტროს დაფინანსებით, ძირითადად კი ცენტრის საკუთარი სახსრებით) და დაიწყო წიგნების სისტემატიზაცია, წიგნების დამუშავება, გაწმენდა, დახარისხება, სტელაჟებზე განთავსება; ახალი წიგნების რეგისტრაცია. ეს საქმიანობა 2015 წელსაც გაგრძელდება.

3.3. ცენტრის ვებ-გვერდი

ცენტრის ვებ-გვერდი მუდმივად ახლდება და იგსება ახალი მასალით (ოპერატორი: აზა ლობჟანიძე); www.gch-centre.ge

4. სერგო ქობულაძის სახელობის ხელოვნების მემკლთა ფოტოფილისაციის ლაბორატორიის სამიანობა

2014 წელს ლაბორატორიამ შეასრულა შემდეგი სამუშაო:

- სლაიდოთეკის ფოტომასალის მაქსიმალური რეზოლუციით სკანირება და ციფრულ მატარებელზე გადატანა;
- დიგიტალიზირებული მასალის სისტემატიზაცია, ციფრულ მატარებელზე დაარქივება;
- მასალით სარგებლობის ოპტიმიზაციის მიზნით მიმდინარეობდა მუშაობა ქართული კულტურის ძეგლთა ამსახველი ელექტრონული ვერსიების თანამდევე მოკლე ელექტრონული ანოტაციების მომზადებაზე;
- ლაბორატორიის არქივის ბაზაზე დაიწყო გ. ჩუბინაშვილის ცენტრის თანამშრომელთა მიერ მოწოდებული ფოტომასალის ფონდის შექმნა;
- შესრულდა სამუშაოები ცალკეულ დაინტერესებულ პირთა და ორგანიზაციების (კულტურის სამინისტრო, ეროვნული მუზეუმი,

საპატრიარქო და სხვ.) დაკვეთით, აგრეთვე ცენტრის
თანამშრომელთათვის.

2014 წლის მანძილზე ლაბორატორიის სლაიდოთეკაში დაცული ფოტომასალა
გამოყენებულ იქნა გამოფენებსა და გამოცემებში:

- სერიის - "ხალხები და კულტურები" - ფარგლებში მომზადებული წიგნი
„ქართველები“, საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემია;
- „კულტურული მემკვიდრეობის განვითარებისათვის“, სახელმძღვანელო,
ICOMOS/საქართველო;
- პრეზიდენტის სასახლეში გამართული აღდგომის დღესასწაულისადმი
მიძღვნილი ფოტოგამოფენა, ორგანიზატორი: საქართველოს პრეზიდენტის
ადმინისტრაცია;
- ალბომი - "ექვთიმე თაყაიშვილი", გამომცემლობა "არტანუჯი".
- მხატვარ ავთანდილ ვარაზის ნამუშევართა ელექტრონული არქივი;
- მუხრან მაჭავარიანის საყმაწვილი კალენდარი, გამომცემლობა
"ინტელექტი";
- ალბომი: ფიროსმანი, გამომცემლობა "Infinit Art ", ავსტრია.

5. საქართველოს პულტურული მემკვიდრეობის პოლიტიკისაცია

5.1. გამოფენები/პრეზენტაციები/გამოცემები/მემკვიდრეობი

2014 წელს ცენტრმა აღნიშნა აკადემიკოს ვახტანგ ბერიძის დაბადებიდან 100 წლისთვის. ამ თარიღს მიეძღვნა საიუბილეო საღამოები რუსთაველის თეატრში (30 მაისს), საქართველოს ეროვნულ მეცნიერებათა აკადემიაში (2 ივნისს), გამოფენები და სამეცნიერო კონფერენციები.

ცენტრის საგამოფენო საშმიანობა

- ვახტანგ ბერიძის კარიკატურების გამოფენა (რუსთაველის თეატრი).

ვახტანგ ბერიძის გრაფიკული ნამუშრევრების გამოფენა (ცენტრის საგამოფენო დარბაზი).

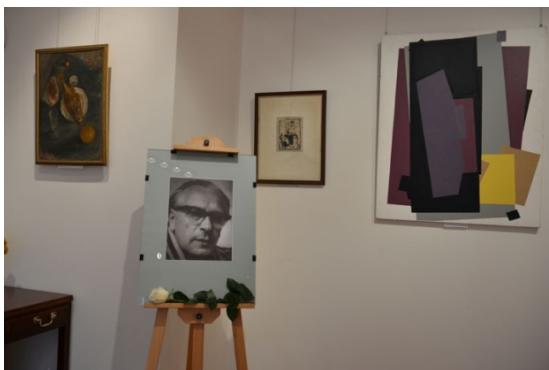
- „რაჭული და თუშური საცხოვრისი“ – ფოტო-გამოფენა მიეძღვნა ვ. ბერიძის 100 წლისთავს (ცენტრის საგამოფენო დარბაზი).

- ზაქარია მაისურაძის კერამიკული ნამუშევრების გამოფენა, მიეძღვნა ზაქარია მაისურაძის 100 წლისთავს (ცენტრის საგამოფენო დარბაზი).

- დავით (დუდა გაბაშვილის) გამოფენა (ცენტრის საგამოფენო დარბაზი).

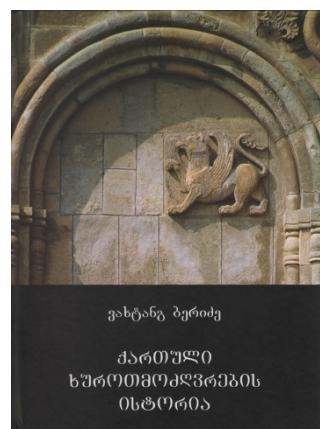
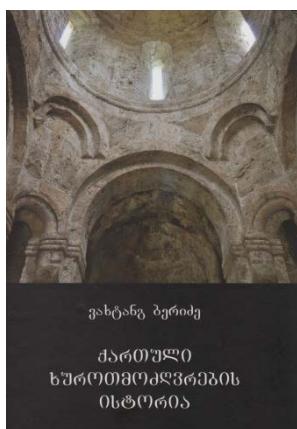
პრეზენტაციები

- დუშეთის ურბანული განვითარების პროექტის წარდგენა დუშეთის მუნიციპალიტეტში (3 ნოემბერი), მ. მანია (გეოგრაფიკთან ერთად);
- დუშეთის ურბანული განვითარების სტრატეგიული გეგმის წარდგენა დუშეთის მუნიციპალიტეტში (16 დეკემბერი), მ. მანია (გეოგრაფიკთან ერთად).

5.2. 2014 წლის გამოცემები

5.2.1. 2014 წელს ცენტრმა გამოსცა:

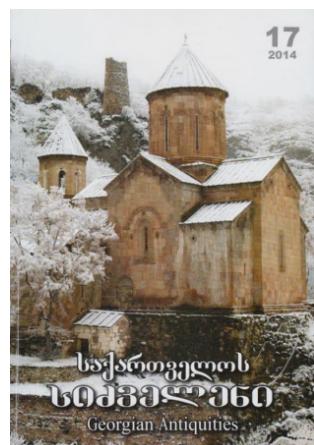
- ვახტანგ ბერიძე, ქართული ხუროთმოძღვრების ისტორია, ორტომეული.

- ვახტანგ ბერიძის 100 წლისთავისადმი მიძღვნილი სამეცნიერო კონფერენციის მასალები.

5.2.2. ცენტრის პერიოდი

საქართველოს სიმგელენი, №17, 2014
მიეძღვნა ვახტანგ ბერიძის იუბილეს.

ქურნალი გამოქვეყნდა ცენტრის თანამშრომელთა სტატიები:

- თ. სანიკიძე, უფლისციხე - სატაძრო ქალაქი და მაყვლიანის ტაძარი.
- ც. ჩაჩეუნაშვილი, ყოფილი საეკლესიო მუზეუმის ხელნაწერები იოანე ზედაზნელის და მცხეთის წმინდა ჯვრის მონასტრების შესახებ.
- ე. კვაჭაბაძე, “უფლის დიდების” კომპოზიცია შუა საუკუნეების ქართულ სკულპტურაში.

- დ.თუმანიშვილი, საკურთხევლისწინა ჯვრების რელიგიური მნიშვნელობისათვის (მასალები და შენიშვნები).
- ი. ელიზბარაშვილი, კვაშას (ყვაშა) ეკლესია ჯავახეთში.
- კ. მაჩაბელი, ბიზანტიური მოდელი და ქართული რეპლიკები.
- თ. ხუნდაძე, საფარის მონასტრის წმინდა საბას ტაძრის კანკელი.
- ნ. ჩიტიშვილი, მეფე-დედოფლის სამყოფელი ქართული ეკლესიის სივრცეში.
- თ. დადიანი, ბზას პეტრე-პავლეს ეკლესიის ფიგურული რელიეფები.
- მ. ყენია, მამის (თევალის) მაცხოვრის ეკლესია ქვემო სვანეთში.
- ქ. აბაშიძე, ჰუჯაბის ტაძრის გარე სახის მხატვრული გადაწყვეტისათვის.
- მ. მანია, თეოდორ ფონ ჰაიდერ-ბოროვსკი - ქალაქ დუშეთის შემოქმედი.
- ნ.ნაცვლიშვილი, სტამბოლის ფერიქოის ქართული კათოლიკური მონასტერი.
- თ. გერსამია, ქაშვეთის წმინდა გიორგის ახალი ეკლესია.
- მ. მემარიაშვილი, ქართული ფუტურიზმის საწყისები.
- ა. კლდიაშვილი, 1980-იანი წლების ქართული მხატვრობის ტენდენციების შესახებ.
- ს. ლექავა, „ჩაკიდული თხემები“ – თანამედროვე საეკლესიო აღმშენებლობის წარმატებული ნიმუში.
- მ. ოკლეი, ნინო ჩუბინიშვილი – ხელოვანის პორტრეტი.
- თ. საყვარელიძე, ვახტანგ ბერიძე – დაბადებიდან 100 წელი.
- თ. სანიკიძე, ვახტანგ ბერიძე - მკვლევარი, მოღვაწე, მასწავლებელი.
- ს. ლექავა, გამოჩენილი მოღვაწე (ვახტანგ ბერიძის მოსაგონარი).

2014 წელს გამოვიდა უურნალის „საქართველოს სიძველენი“ 2013 წლის ნომერი № 16

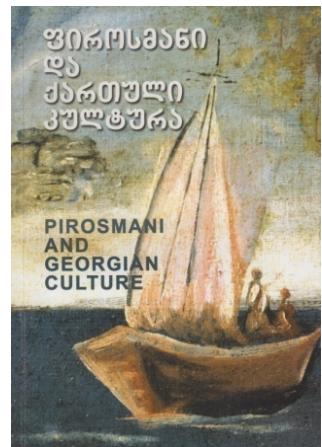
06ტერნეტ-ჟურნალი – „Ars Georgica, სერია B“ (www.georgianart.ge),
უურნალში გამოქვეყნდა ცენტრის თანამშრომელთა სტატიები.

- ლ. ხუსკივაძე, ზაქარია მაისურაძის სამეცნიერო მოღვაწეობა.
- კ. მაჩაბელი, ზაქარია მაისურაძე - მხატვარი, კერამიკოსი და მკვლევარი.
- თ. ხუნდაძე, ხუროთმოძღვრული კერამიკის ნიმუშები შიდა ქართლიდან.
- მ. გაჩეჩილაძე, სერგო ქობულაძე.
- მ. გაჩეჩილაძე, დავით გაბაშვილი.
- ნ. ებანოიძე, კონცეფტუალური ხელოვნება (თეორია, პრაქტიკა, კრიტიკა).
- ს. ჩიტორელიძე, ქართული მხატვრული ფაიფურის ისტორიისათვის.

საერთაშორისო ინტერდისციპლინური კონფერენციის:

„ფიროსმანი და ქართული კულტურა“

მოხსენებათა კრებული.

კრებულში გამოქვეყნდა ცენტრის თანამშრომელთა სტატიები:

- ლ. ანთელავა, ფიროსმანის ფენომენის კვლევის მეთოდოლოგიის საკითხისათვის.
- ს. ლევაგა, ნიკო ფიროსმანაშვილი და ტრადიციული ხალხური ხელოვნება.
- გ. პაპაშვილი, ფიროსმანის შემოქმედება იკონოლოგიურ ჭრილში.
- თ. სანიკიძე, "Mon Piros .... Mon Piros" - ფიროსმანი საგამოფენო სივრცეში.
- მ. ციციშვილი, XVIII-XIX სუკუნეების ქართული პორტრეტული მხატვრობის ზოგიერთი თავისებურების შესახებ.
- გ. ხოშტარია, შეფასებითი მსჯელობა და ნ. ფიროსმანაშვილის შემოქმედება.

5.3. ცენტრის თანამშრომელთა მიერ გამოცემული წიგნები და აღგომება

- ქ. მაჩაბელი, ქართული ისტორიული კოსტიუმი, თბ., 2014.
- ქ. მაჩაბელი, ქვაჯვარა - Spolia ქვემო ქართლის ხეროომოძღვრებაში, თბ., 2014.
- ქ. მაჩაბელი, ქართული ქრისტიანული ხელოვნების სათავეებთან, თბ., 2014
- გ. ხოშტარია, დავით გაბაშვილი, თბ., 2014
- ნ. ჭიჭინაძე, ხატი: კულტი და ხელოვნება, თბ., 2014
- ა. კლდიაშვილი, ანტიკური საბერძნეთი, სერიიდან “ხელოვნების ისტორია”, თბ., 2014.
- თ. გერსამია, ვაჟა ორბელაძე, კატალოგი, თბ., 2014.
- ც. ჩაჩეუნაშვილი (თანაავტორი), კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებისა და ისტორიული ქალაქების დაცვა, დამხმარე სახელმძღვანელო პედაგოგებისთვის (იუნესკოს და იურომის მიერ გამოცემული სახელმძღვანელოს ქართული ვერსია; პუბლიკაცია განხორციელდა ეკროკავშირის აღმოსავლეთ პარტნიორობის კულტურის პროგრამით დაფინანსებული პროექტის - „რეგიონული თანამშრომლობა კულტურული ძეგლების განვითარებისთვის“ ფარგლებში), თბ., 2014
- ქ. თუმანიშვილი, მანანა თუმანიშვილი, ალბომი, თბ., 2014

- ს. ლექავა, მხატვარი მიხეილ (მიშა) იაშვილი, კატალოგი, თბ., 2014.
- ნ. ყიფიანი, არტურ კ. დანტო, ხელოვნების დასასრულის შემდეგ. თანამედროვე ხელოვნება და ისტორიის მიჯნა (*Arthur C. Danto. After the End of Art*. Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1997), წიგნის ქართული თარგმანი, თბ., 2014.

5.4. სამეცნიერო და პოლიტიკური გამოცემებში გამოჩვენებული ცენტრის თანამშრომელთა ნაშრომები

- დ. თუმანიშვილი, კვლავ „უხერხული მემკვიდრეობის გამო“, *ACADEMIA*, 3, 20013/14.
- ს. ლექავა, ქართული ხელოვნების რაობის გაგებისათვის, *ACADEMIA*, 3, 20013/14.
- ო. ხუნდაძე, მეფეთა გამოსახულებანი ტაო-კლარჯეთის ხუროთმოძღვრულ სკულპტურაში, *ACADEMIA*, 3, 20013/14.
- ო. ბელაშვილი, სპექტაკლის „კაცი-მასა“ სცენოგრაფიის ავტორის დადგენისათვის, *ACADEMIA*, 3, 20013/14.
- ც. კილაძე, დიდი ქალაქი, ურბანული გართობის თემა შალვა ქიქოძის შემოქმედებაში, *ACADEMIA*, 3, 20013/14.
- ა. კლდიაშვილი, მხატვარი – პარაზიტი (ციტაციის მეთოდის შესახებ თანამედროვე ქართულ მხატვრობაში), *ACADEMIA*, 3, 20013/14.
- ო. ხოსროშვილი, ქართული საეკლესიო მხატვრობის უახლესი ტენდენციები (ი. ცინცაძის მხატვრობათა მაგალითზე), *ACADEMIA*, 3, 20013/14.
- მ. ოკლეი, გურანდა ქლიბაძის ხატვანი სამყარო, *ACADEMIA*, 3, 20013/14.
- მ. ჩიხრაძე, უკან ისტორიისაკენ: ხელოვნების ახალი გზა (1950-ანი წლების ამერიკული ხელოვნება), *ACADEMIA*, 3, 20013/14.
- ლ. ხუსკივაძე, ფიქრები დიმიტრი თუმანიშვილის „საუბრების“ ირგვლივ დ. თუმანიშვილის ნაშრომზე - „საუბრები ისტორიოგრაფიაზე“, *ACADEMIA*, 3, 20013/14.
- ქ. მიქელაძე, აბასთუმნის წმ. გიორგის ეკლესიის მოხატულობა, წიგნში: ახალციხისა და ტაო-კლარჯეთის ეპარქია.
- ო. საყვარელიძე, საეკლესიო ნივთები ეპარქიის ისტორიული პროვინციებიდან, წიგნში: ახალციხისა და ტაო-კლარჯეთის ეპარქია.
- ქ. მაჩაბელი, ჯავახეთის ქვაჯვარები, წიგნში: ახალციხისა და ტაო-კლარჯეთის ეპარქია.
- ც. ჩაჩეუნაშვილი, ვალეს ყოვლადწმინდა დვთისმშობლის ეკლესია, წიგნში: ახალციხისა და ტაო-კლარჯეთის ეპარქია.
- ი. ელიზბარაშვილი, ზეელის (ძველის) წმ. გიორგის ეკლესია, წიგნში: ახალციხისა და ტაო-კლარჯეთის ეპარქია.
- ა. ოქროპირიძე, ურავლის აგარის მონასტრის მთავარი ტაძრის მოხატულობა, წიგნში: ახალციხისა და ტაო-კლარჯეთის ეპარქია.
- ი. ელიზბარაშვილი, დართის ეკლესია, წიგნში: ახალციხისა და ტაო-კლარჯეთის ეპარქია.
- დ. ხოშტარია, ოპიზა, წიგნში: ახალციხისა და ტაო-კლარჯეთის ეპარქია.
- დ. ხოშტარია, ხანძთა, წიგნში: ახალციხისა და ტაო-კლარჯეთის ეპარქია.

- დ. ხოშტარია, ენი-რაბათი, წიგნში: ახალციხისა და ტაო-კლარჯეთის ეპარქია.
- დ. ხოშტარია, დოლისყანა, წიგნში: ახალციხისა და ტაო-კლარჯეთის ეპარქია.
- დ. ხოშტარია, ტბეთი, წიგნში: ახალციხისა და ტაო-კლარჯეთის ეპარქია
- ფ. დევდარიანი, ნ. ანდოულაძე, იშხანი, წიგნში: ახალციხისა და ტაო-კლარჯეთის ეპარქია.
- ნ. ანდოულაძე, თ. დვალი, ოთხთა ეკლესია, წიგნში: ახალციხისა და ტაო-კლარჯეთის ეპარქია.
- ნ. ანდოულაძე, პარხალი, წიგნში: ახალციხისა და ტაო-კლარჯეთის ეპარქია.
- ნ. ანდოულაძე, ბანა, წიგნში: ახალციხისა და ტაო-კლარჯეთის ეპარქია.
- გ. ჭანიშვილი, აწყურის საკათედრო ტაძარი, წიგნში: ახალციხისა და ტაო-კლარჯეთის ეპარქია.
- მ. მანია, აბასთუმნის დედათა მონასტერი, წიგნში: ახალციხისა და ტაო-კლარჯეთის ეპარქია.
- კ. მაჩაბელი, ვახტანგ ბერიძე – 100, ხაჭ. მეცნ. ეროვნული აკადემიის მაცნე ისტორიის, არქეოლოგიის, ეთნოლოგიისა და ხელოვნების ისტორიის სერია, 1, 2014.
- ქ. გედევანიშვილი, თელავის პირი ღმრთისას ხატი, უურნალი „ალაგერდი“ (ალაგერდის ეპარქიის სეზონური გამოცემა), ზაფხული, 2014.
- ქ. აბაშიძე, მცხეთური სიწმინდეები, უურნალი „ალაგერდი“ (ალაგერდის ეპარქიის სეზონური გამოცემა), №2(5), გაზაფხული, 2014.
- ქ. აბაშიძე, მცხეთური სიწმინდეები, უურნალი „ალაგერდი“ (ალაგერდის ეპარქიის სეზონური გამოცემა), №3(6), ზაფხული, 2014.
- გ. ჭანიშვილი, თბილისის ურბანული განვითარება დაარსებიდან XX საუკუნის დასაწყისამდე, ისტორიული თბილისი კულტურული ასკექტები, მოხსენებათა კრებული, ხელოვნების საერთაშორისო ცენტრი, თბ., 2014.
- თ. ხოსროშვილი, თბილისის ლურჯი მონასტერი, საერთაშორისო კონფერენციის - „კიზუალური კულტურა და რელიგიური იმპულსები“, მასალები.
- დ. თუმანიშვილი, ექვთიმე თაყაიშვილი და ხელოვნების ისტორია, წიგნში: დიდი ექვთიმე.
- დ. ხოშტარია, ექვთიმე თაყაიშვილი – ტაო-კლარჯეთის სიძველეთა მკვლევარი, წიგნში: დიდი ექვთიმე.
- ქ. მიქელაძე, რონის ციხის ეკლესიის მოხატვლობა, ძველი ხელოვნება დღეს, 05/2014.
- ნ. ჭინჭარაული, რომანოზ გველესიანი – მხატვარი, ძველი ხელოვნება დღეს, 05/2014.
- ა. ოქროპირიძე, ვაზი-სიცოცხლის ხე, კრებულში: ვაზისიცოცხლის ხე, თბ. 2014
- მ. გაჩეჩილაძე, Выставка эскизбисов из коллекции Ренэ Шмерлинг. უურბ, Русский клуб, 2014, № 5.
- თ. გერსამია, Зодчий с берегов Невы, უურბ. Русский клуб № 1, 2014.
- N. Natsvlishvili, D. Tumanishvili, T. Khosroshvili, N. Citishvili, G. Kiguradze, On the Rehabilitation of the Dwellings No 20 and No 22, Nino and Ilia Nakashidze Lane, E-

journal: Heritage Conservation Regional Network Journal, No 4, 2014, <http://www.rcchd.icomos.org.ge/?l=E&m=4-4&JID=5&AID=40>.

- M. Gabashvili, M. Gabunia, Trialeti Petroglyphs - Under Destruction, *Heritage Conservation Regional Network Journal, № 5, Regional Co-operation for Cultural Heritage Development, 2014, <http://www.rcchd.icomos.org.ge/?l=E&m=4-4&JID=5&AID=40>.*

ცენტრის თანამშრომელთა უცხოეთში გამოცემული და გამოსაცემად
გადაცემული ნაშრომები:

- D. Khoshtaria, An Outline of the Development of Church Architecture in Early Medieval Georgia, in: S. Sasano, Y. Fujita, and M. Morita (eds), *Historic Christian and Related Islamic Monuments in Eastern Anatolia and Syria*, Tokyo, 2014.
- T. Tabatadze, The Kimerioni: a Modernist Cafe in Tbilisi, Georgia (1919-1921), *Modernism/Modernity, the official publication of the Modernist Studies Association, Johns Hopkins University Press, t.21/#1, 2014.*
- M. Chikhradze, City of Poets: Cultural life of Tbilisi in 1910-1930, *Modernism/Modernity, the official publication of the Modernist Studies Association, Johns Hopkins University Press, t.21/#1, 2014.*
- N. Chitishvili, The Architecture of Monastic Refectories in Medieval Georgia, in: *Historic Christian and Related Islamic Monuments in Eastern Anatolia and Syria from the Fifth to Fifteenth Centuries A.D., Edited by Shiro Sasano, Yasuhito Fujita, and Masashi Morita (Tokyo, 2014).*
- I. Mania, K. Mikeladze, Tsikhisdziri in: *40 Medieval City-Ports in North Aegean and the Black Sea, a Cultural Guide, Thessalonike, 2014.*
- D. Khoshtaria, K. Mikeladze, Gonio, in: *40 Medieval City-Ports in North Aegean and the Black Sea, a Cultural Guide, Thessalonike, 2014.*
- D. Khoshtaria, I. Mania, Batumi, in: *40 Medieval City-Ports in North Aegean and the Black Sea, a Cultural Guide, Thessalonike, 2014.*
- D. Khoshtaria Georgia – Medieval City-Ports, in: *40 Medieval City-Ports in North Aegean and the Black Sea, a Cultural Guide, Thessalonike, 2014.*
- N. Chichinadze, Fresco-Icons on Facades of Churches in Upper Svaneti (Georgia), *Kadmos.*
- N. Chichinadze, Image and Identity - Visual Manifestation of Rulers' Authority in 7th Century Armenia and Georgia, *Les relations interrégionales et la question de l'identité, Montpellier.*
- N. Kipiani, B. Tsipuria, Cubism and Cubo-futurism in Georgian/Tbilisi Avant-garde, in: *ARS, 2015, Prague.*
- N. Kipiani, Tiflis Bohemians (1910-ies) in: *Texte zur Kunst.*
- M. Didebulidze, M. Janjalia, Wall Paintings of the Holy Cross Monastery in Jerusalem, *Iberica Caucasicana, vol.2, London, Bennet and Bloom, 2014.*
- D. Khoshtaria, N. Vacheshvili, Building Activities of the Georgians in the Holy Land, *Iberica Caucasicana, vol.2, London, Bennet and Bloom, 2014.*
-

გამოსაცემად მომზადებული და დასაბაზდად გადატვებული ნაშრომები

- ა. კლდიაშვილი, ვარძიის ანანაურის ეპლესიის მოხატულობანი (მონოგრაფია).
- ლ. ანდრონიკაშვილი, ნ. ერისთავი, საქართველოს თავადაზნაურთა სასახლეები (მონოგრაფია).
- მ. ციციშვილი, შალვა ქიქოძის 120 წლის იუბილესადმი მიძღვნილი ალბომი (საქართველოს კულტურის და ძეგლთა დაცვის სამინისტროს გრანტი).
- მ. ციციშვილი, ლეილა შელიძა (ალბომი), (საქართველოს კულტურის და ძეგლთა დაცვის სამინისტროს გრანტი).
- ა. ოქროპირიძე (თანაავტორი), წიგნი: „წმინდა ნინო“.
- ნ. მირცხულავა, ქეთევან მაღალაშვილი (წიგნი)
- დ. თუმანიშვილი, მოქვის ტაძრის შესახებ (აფხაზეთის მეცნ. აკადემიის მოამბე).
- ლ. ხუსკივაძე, თ. საყვარელიძე, ჭედური ხელოვნების ძეგლები აფხაზეთიდან (აფხაზეთის მეცნ. აკადემიის მოამბე).
- გ. ჭანიშვილი, ადრექრისტიანული საეკლესიო მშენებლობის პირველი ეტაპის შესახებ საქართველოში არქეოლოგიური გათხრების ახალი მონაცემებით.
- ქ. აბაშიძე, მცხეთური სიწმინდეები, უურნალი “ალავერდი”, №4 (7), შემოდგომა.
- გ. მემმარიაშვილი, ქართული საერო ქანდაკება, გამომცემლობა „წიგნიერი“.
- ნ. ჭიჭინაძე, ტაო-კლარჯეთის სიწმინდეთა საკრალურ-იდეური ასპექტები, II საერთაშორისო კონფერენციის - „ტაო-კლარჯეთი“ - მასალები.
- ნ. ჭიჭინაძე, ჯრუჭი I ოთხთავის ღვთისმშობელი ოდიგიტრიის იკონური გამოსახულების რაობისათვის, საერთაშორისო კონფერენციის - ქართული ხელნაწერი - მასალები.
- გ. გაჩეჩილაძე, მხატვარი ჯემალ ლოლუა, ალმანახი „მწიგნობარი-2014“ მწიგნობართა ასოციაციის გამოცემა.
- გ. ჩიხრაძე, ქართული ხელოვნება 1930-1950-იან წლებში, უურნალი ‘სპექტრი’.
- ნ. მირცხულავა, ალექსანდრე შერვაშიძე ვ თენი გениев, უურნალი Искусствознание.
- ც. ჩახხუნაშვილი, ნ. ჭურდული, ხუროთმოძღვრების რესტავრაცია აფხაზეთში, აფხაზეთის მეცნ. აკადემიის შრომები, № 4.
- ლ. ხუსკივაძე, მცირე ფორმათა ხელოვნების ორი ბიზანტიური ძეგლი სვანეთიდან.
- ი. ელიზბარაშვილი, ც. ჩახხუნაშვილი, მ. სურამელაშვილი, გზამკვლევი: რიონის ხეობის სოფლების ტრადიციული არქიტექტურა.
- თ. ხოშტარია, დავით გარეჯის უდაბნოს მონასტრის მოწამეთას ეკლესიის მოხატულობის იკონოგრაფიული თავისებურებანი, საერთაშორისო კონფერენციის ‘ბიზანტიონლოგია საქართველოში-4’ მოხსენებათა კრებული.
- ქ. ედიშერაშვილი, როსტომ მეფის მოხატული საბუთები, სიმპოზიუმის “ქართული ხელნაწერი” მასალები, ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი.

- ე. ედიშერაშვილი, ნ. ციციშვილი, ტექსტი ალბომისთვის: მოქვის სახარება
- ლ. ანდრონიკაშვილი, ქალაქ თელავის ურბანული მემკვიდრეობის ღირებულების შესახებ, თსუ-ს სამეცნიერო კონფერენციის „მხატვრული ფორმა: ეპოქები და ტრადიციები“ მასალები.
- ა. ოქროპირიძე, ხილული და სიტყვიერი სახისმეტყველებათა მიმართებისთვის, თსუ-ს სამეცნიერო კონფერენციის „მხატვრული ფორმა: ეპოქები და ტრადიციები“ მასალები.
- ს. ლევაგა, ტრადიცია და თანამედროვე არქიტექტურის წარმატებული ნიმუში, თსუ-ს სამეცნიერო კონფერენციის „მხატვრული ფორმა: ეპოქები და ტრადიციები“ მასალები.

6. სამეცნიერო პონდერენციები

6.1. ცენტრის მიერ თრგანიზებული კონფერენციები

2014 წელს ცენტრმა მოაწყო სამი კონფერენცია:

- ვ. ბერიძის 100 წლისთავისადმი მიძღვნილი სამეცნიერო კონფერენცია, 11- 12 დეკემბერი

მოხსენებები წაიკითხეს:

- დ. თუმანიშვილი, ვახტანგ ბერიძის სამეცნიერო მოღვაწეობა.
- მ. გაბაშვილი, მ. გაბუნია, პრეისტორიული ხანის პეტროგლიფები თრიალეთიდან.
- კ. მაჩაბელი, ადრექტისტიანული ქართული ხელოვნება ქვეყნის სოციალურ-პოლიტიკური ისტორიის კონტექსტში.
- ქ. აბაშიძე, XII-XIII საუკუნეების ჯვარგუმბათოვანი ტაძრების აფრული კონსტრუქციების გარე სახის მხატვრული გადაწყვეტის თავისებურებისათვის.
- ე. კვაჭატაძე, შუა საუკუნეების ქართული არქიტექტურისა და პლასტიკის მიმართება.
- თ. დადიანი, წმინდა გიორგის ამსახველი რელიეფი გადაღმა გენდურან.
- ნ. ნაცვლიშვილი, არქიტექტორი ლუდვიკ პროპინსკი.
- ც. ჩაჩეუნაშვილი, რუსთაველის პროექტი № 24/1 – ლადიძის წყლების შენობა.

- მ. გაჩეჩილაძე, 1958 წელს მოსკოვში ჩატარებული ქართული ხელოვნებისა და ლიტერატურის დეკადის აფიშები და მათი როლი ქართული სარეკლამო ხელოვნების შემგდომ განვითარებაში.
- ც. კილაძე, შალვა ქიქოძე - „სამი მხატვარი“.
- ა. კლდიაშვილი, „ახალი ფიგურაცია“ და 1980-იაი წლების ქართული მხატვრობა.

გამოიცა კონფერენციის თემისები.

- **ზაქარია მაისურაძის 100 წლისთავისადმი მიძღვნილი სამეცნიერო კონფერენცია, 29 აპრილი**
მოხსენებები წაიკითხეს:

- ლ. ხუსკივაძე, ზაქარია მაისურაძის სამეცნიერო მოღვაწეობა.
- კ. მაჩაბელი, ზაქარია მაისურაძე - მხატვარი, კერამიკოსი და მკვლევარი.
- თ. ხუნდაძე, ხუროთმოძღვრული კერამიკის ნიმუშები შიდა ქართლიდან.
- ს. ჩიტორელიძე, ქართული მხატვრული ფაიფურის ისტორიისთვის.

მოხსენებები განთავსდა ცენტრის ინტერნეტ-ჟურნალში: „*Ars Georgica*”, სერია B, www.georgianart.ge

- **სამეცნიერო კონფერენცია: ტრადიციული დარბაზული ხუროთმოძღვრება, 22 სექტემბერი**

კონფერენცია გაიმართა საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტროს ეგიდიოთ იუნესკოს საქმეთა ეროვნული კომისიის მხარდაჭეოთ.

მოხსენებები წაიკითხეს:

- დ. თუმანიშვილი, ქართული „დარბაზისა“ და სატაძრო ხუროთმოძღვრების მიმართებისათვის
- ს. ლექავა, დარბაზის სტრუქტურულ-სემანტიკური ანალიზის ცდა
- მ. მანია, მოხელეთა დარბაზი და არაგვის ერისთავების სხვა სიძველე დუშეთში.

6.2. სხვა კონფერენციები მონაბილეობა

- **International Symposium “Cultural Encounters in Anatolia in the Middle Ages,”** May 15, 2014, Vehbi Koç Ankara Research and Application Center (VEKAM), Ankara, Turkey

D. Khoshtaria, Builders of the Churches of Tao-Klarjeti

- **International Conference for Academic Disciplines, June 10-13, 2014, Anglo-American University (AAU), Prague, Czech Republic.**
N. Natsvlishvili, Georgian Catholics in the Ottoman and Russian Empires: Aspects of Ethnic and Religious Identity.
- **International Conference for Academic Disciplines, 6-10 April 2014, University of Applied Sciences of WKW, Vienna, Austria**
N. Natsvlishvili, Architecture and Identity: Catholic Churches in Georgia.
- **International Journal of Art and Science (IJAS), 2nd International Academic Conference, Malta, Valetta**
E. Edisherashvili, Christian-Muslim Encounters in the 17th century Georgia: Royal Documents.
- **Seventh International Medieval Chronicle Conference, University of Liverpool , 7-10, July, 2014**
E. Edisherashvili, Illumination of Deeds as cultural-historical chronicle (King Solomon's Deeds).
- **Actual Problems of the Theory and History of Art, St. Petersburg, 28 .10-2.11, 2014**
E. Gedevanishvili, Some Elements of Antiquity in Representation of Mountains in the Georgian Painting of the Twelfth and Thirteenth Centuries.
T. Khoshtaria, The Antique Reminiscence in the Murals of "Motsameta" Church at Davit Garedji Monastery.
- **The first International Forum for Doctoral Candidates of Art History of Eastern Europe, Humboldt Universität zu Berlin, Institut für Kunst und Bildgeschichte**
G. Papashvili, Formal Portrait in Georgian Photography of the late nineteenth century.
- **საერთაშორისო კონფერენცია – მსოფლიო მემკვიდრეობა და მდგრადი განვითარება, მესტია, 24-26.09.2014 (კონფერენციის ორგანიზატორები: კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტო, პარტნიორი ორგანიზაციები – საქართველოს იუნესკოს საქმეთა ეროვნული კომისია, საქართველოს ეროვნული მუზეუმი, გ. ჩუბინაშვილის ცენტრი)**
გ. ყენია, სვანური ფერწერული სკოლა.
გ. პატაშური, სვანური საეკლესიო ხუროთმოძღვრება.
- **თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის საერთაშორისო კონფერენცია – „მიჯნაზე: დრო და სივრცე“ (14-15 ნოემბერი)**
ს. ლეჟავა, სოფელი - ქალაქი ნიკო ფიროსმანიშვილისეული მხატვრული ხედება.
მ. ჩიხრაძე, ფიგურატიულის და აბსტრაქტულის მიჯნაზე: ამერიკული აბსტრაქტული ექსპრესიონიზმის საფუძვლები.
ო. ბელაშვილი, ქართველ 60-იანელთა თაობა: ახალი მხატვრულესთებიკური ძიებები თუ დასასრულის დასაწყისი.
- **International Conference of the European Network for Avant-Garde and Modernism Studies - 'Utopia', University of Helsinki, Finland, 29-30, 08, 2014**
N. Ebanoidze, Modernism in Georgia: Quest for a New Idea of Art.
- **საერთაშორისო კონფერენცია „კულტურა და ხელოვნება: ტრადიცია და თანამედროვეობა“, ბათუმი**
ა. კლდიაშვილი, რამდენიმე ტენდენციის შესახებ 1980-იანი წლების ქართულ მხატვრობაში.
- **საქართველოს საპატრიარქოს ქრისტიანული კვლევის საერთაშორისო ცენტრის V საერთაშორისო სიმპოზიუმი – „ყოვლადწმინდა ღმრთისმშობლის**

თაყვანისცემის ტრადიცია მართლმადიდებელ ეკლესიაში”, თბილისი, 13-16 მაისი, 2014

- მ. დიდებულიძე, ღმრთისმშობლის გამოსახვის ტრადიცია შუა საუკუნეების ქართულ ხელოვნებაში.
- ა. ოქროპირიძე, აწყურის ყოვლადწმინდა დგთისმშობლის ხატისათვის.

- **საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტოს საერთაშორისო კონფერენცია:** ვარძიის კლდეში ნაკვეთი კომპლექსის კონსერვაციის გეგმის სტრატეგიისა და ქვათაცვენის შეჩერების გადაუდებელი ქმედებების შემუშავების შესახებ. ვარძია, ასპინძის მუნიციპალიტეტი. 7-9 ივნისი, 2014 წ.
- **თბილისის სასულიერო აკადემიისა და სემინარიის პედაგოგთა და სტუდენტთა კონფერენცია**
  - ა. ოქროპირიძე, წმ. ნინოს უძველესი გამოსახულება ოშკში.
- **Workshop: Confidence Building Programme – Heritage, Skopje, Macedonia**
M. Mania, Training in compiling documentation on Urban Heritage properties (Core Data Index).
- **LIMEN. Cultural Ports from Aegean to the Black Sea** (საერთაშორისო პროექტი – „ლიმენი. კულტურული ნავსადგურები ეგეოსიდან შავ ზღვამდე“, 2013-2015, დაფინანსებულია ევროკავშირის მიერ), საკოორდინაციო საბჭოს სხდომა და პროექტის პროგრამასთან დაკავშირებული კონფერენცია, კონსტანცია, რუმინეთი, 4-6 ივნისი, 2014. მონაწილეობა მიიღეს პროექტის მუშა-ჯგუფის წევრებმა მ. დიდებულიძემ და მ. ჯანჯალიამ.
- **LIMEN. Cultural Ports from Aegean to the Black Sea**, მე-3 სამუშაო შეხვედრა სტამბოლში (27-28 ნოემბერი) მონაწილეობა მიიღეს მ. ჯანჯალიამ და მ. ბულიამ.
- პროექტის „ლიმენი“ (**LIMEN. Cultural Ports from Aegean to the Black Sea**) ფარგლებში გიორგი ჩუბინაშვილის ცენტრმა ბათუმში (16-18 ოქტომბერს) გამართა სემინარი თემაზე – „შავი ზღვის კულტურული პორტი. გამოწვევები და პერსპექტივები“. (მომსენებლები მ. დიდებულიძე, დ. ხოშტარია).

7. მიზანითება და მშეადიტივი

2014 წელს ცენტრის თანამშრომლები სისტემატიურად დადიოდნენ სამეცნიერო ექსპედიციებსა და მივლინებებში. ეწყობოდა როგორც ერთდიანი გასვლები ძეგლებზე, ასევე ხანგრძლივი ექსპედიციები. 2014 წელს რუსთაველის ფონდის მიერ დაფინანსებული პროექტების ფარგლებში მოეწყო რამდენიმე ექსპედიცია საქართველოს ფარგლებს გარეთ (სომხეთი, თურქეთი); ცენტრის თანამშრომლები იმყოფებოდნენ მივლინებებში როგორც საქართველოში, ისე უცხოეთში (თურქეთი, საბერძნეთი, რუმინეთი, გერმანია, საფრანგეთი, ინგლისი, უნგრეთი და სხვა).

8. საერთაშორისო ურთიერთობები და პროექტები

ცენტრი აგრძელებს თანამშრომლობას საერთაშორისო სამეცნიერო ინსტიტუტებთან და ორგანიზაციებთან, ახორციელებს საერთაშორისო პროექტებს.

მიმდინარე პროექტები:

- საერთაშორისო პროექტი: „ლიმენი“— კულტურული პორტები ეგეოსიდან შავ ზღვამდე ("LIMEN". Cultural Ports from Aegean to the Black Sea") ხორციელდება 2013 წლიდან ევროკავშირის შავი ზღვის აუზის თანამშრომლობის პროგრამის ფარგლებში. პროექტის ორგანიზატორია ბიზანტიური და პოსტ-ბიზანტიური ძეგლების ევროპული ცენტრი (EKBMM, თესალონიკი); პროექტის პარტნიორები არიან: თურქეთი, საბერძნეთი, რუმინეთი, უკრაინა, ბულგარეთი. პროექტის მხარდამჭერები არიან: შავი ზღვის ეკონომიკური თანამშრომლობის ორგანიზაცია (BSEC), შავი ზღვის ეკონომიკური თანამშრომლობის ორგანიზაციის ბიზნეს საბჭო (BSECBC), შავი და აზოვის ზღვების პორტების ასოციაცია (BASPA), შავი ზღვის საერთაშორისო კლუბი (IBSC). პროექტის მიზანია შავი ზღვის რეგიონში კულტურული ტურიზმის განვითარება და ახალი ინსტიტუციის: „შავი ზღვის კულტურული პორტის“ დაფუძნება, რომლის მიზანია შავი ზღვის აუზის ქალაქი-პორტები მემკვიდრეობისა და სპეციფიკური ტურისტული პროდუქტების პოპულარიზაცია; ქალაქი-პორტების მდგრადი და თანასწორი თანამშრომლობის ეკონომიკური და კულტურული პლატფორმის მომზადება. საწყის ეტაპზე პროექტი გულისხმობს სათანადო ქსელების ჩამოყალიბებას პარტნიორ ქვეყნებში.

- ტოკიოს ტექნოლოგიურ ინსტიტუტთან ერთად გ. ჩუბინაშვილის ცენტრი ანსოციელებდა პროექტს: *Interaction and Evolution of Architectural Technique in the Region Amalgamated with Christian and Islamic Culture (2011-2013)*, რომელიც ითვალისწინებს ქართული ხუროთმოძღვრული ძეგლების შესწავლას (აზომვა, ფოტოგრამეტრიული ფიქსაცია). საქმიანი ურთიერთობა გაგრძელდა 2014 წელსაც. მოეწყო ერთობლივი ექსპედიცია კახეთში (18-24 აგვისტო, 2014).

- 2014 წლის 5 მარტს ცენტრში შედგა შეხვედრა თურქ მეცნიერთან, ვანის უნივერსიტეტის პროფესორთან ასმან აიტეკინთან. შეხვედრაში მონაწილეობდნენ: ცენტრის დირექტორი – მ. დიდებულიძე, სამეცნიერო საბჭოს თავმჯდომარე - დ. თუმანიშვილი, ძველი ხელოვნების განყოფილების გამგე -

დ. ხოშტარია, უფროსი მეცნიერ თანამშრომელი ი. ელიზბარაშვილი, ასოცირებული თანამშრომელი - ი. გივიაშვილი, ცენტრის არქივის თანამშრომელი - ბ. კუპრეიშვილი. განიხილეს თანამშრომლობის ფორმები და შესაძლებლობები, რომელიც ჩაისახა 2007-2008 წლებში. შეხვედრაზე განიხილულ იქნა თურქი სპეციალისტების მიერ იშხანის ტაძარზე წარმოებული სარესტავრაციო სამუშაოების ხარისხი და მეთოდოლოგია და ოშკის ტაძარზე დაგეგმილი სარესტავრაციო სამუშაოების პროექტი.

- ცენტრმა გააფორმა მემორამდუმი ვენეციის ქა-ფოსკარის უნივერსიტეტთან კონსორციუმში მონაწილეობისთვის, რომელშიც შედიან იტალიის, ავსტრიის, გერმანიის, ესპანეთის აზარბაიჯანის, ალბანეთის უნივერსიტეტები და კულტურული მემკვიდრეობის დაცვასთან დაკავშირებული ორგანიზაციები. კონსორციუმის მიზანია TEMPUS V –ს კონკურსზე (2014-2020 წწ) წარადგინოს პროექტი, რომელიც ითვალისწინებს კულტურული მემკვიდრეობის დარგში პროფესიონალური განათლების (რესტავრატორები, მკვლევარები, სარესტავრაციო საქმის მენეჯერები) სისტემის გაუმჯობესებას (სამაგისტრო პროგრამების ჩათვლით) საქართველოს ევროპულ გამოცდილებაზე დაყრდნობით. საქართველოს მხრიდან ასევე ჩართული იქნებიან თბილისის სამხატვრო აკადემია, თელავის უნივერსიტეტი, კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტო.

9. სახელმწიფო და სხვა სახის ბრანდებში მონაცემება

9.1. რუსთაველის ფონდი. ქართველოლოგიის, პუმანიტარული და სოციალური მეცნიერების ფონდის მიერ დაფინანსებული პროექტები:

- ქართულ-სომხური კულტურული ურთიერთობები XII-XII სს-ის ქალგედონური ტაძრები დღევანდველი ჩრდილოეთი სომხეთის ტერიტორიაზე (ქ. აბაშიძე, მ. ჯანჯალია, მ. ბულია (ჩუბინაშვილის ცენტრი), გ. გაგოშიძე (საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის სააგენტო), თ. ჯოჯუა (ისტორიის ინსტიტუტი)).
- შუა საუკუნეების ქართული ქანდაკება (2014-2016), (თ. ხუნდაძე, ე. კვაჭაბაძე, თ. დადიანი).
- დუშეთის ურბანული და არქიტექტურლი მემკვიდრეობა (2014-2015), (გ. მანია).
- არქიტექტურა და იდენტობა: საეკლესიო მშენებლობა თბილისში (1801-1918), (2014-2016) (დ. ხოშტარია, მ. ლილუაშვილი, გ. ჭანიშვილი, ნ. ნაცვლიშვილი).
- ქართულ დასურათებულ ხელნაწერთა (IX-XIX სს.) გაფორმებაში ჩართული მინიატურების მონაცემთა ბაზა (2014-2016 წწ.), (ე. ედიშერაშვილი, ნ. ციციშვილი).

9.2. რუსთაველის სამეცნიერო ფონდის დოქტორანტურის საგანმანათლებლო პროგრამით დაფინანსებული პროექტები:

- ნ. ებანოიძე, კონცეფტუალური ფორმები 1980-90-იანი წლების ქართულ ხელოვნებაში (2013-14).
- ე. ედიშერაშვილი, კულტურათა დიალოგი XVI-XIX საუკუნეების საქართველოში (მეფეთა მოხატული საბუთები).
- ნ. ნაცვლიშვილი, არქიტექტურა და იდენტობა: კათოლიკური ეკლესიები საქართველოში.
- გ. პაპაშვილი, ახალი ქართული მხატვრობა და ფოტოგრაფია.

9.3. შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდის „ახალგაზრდა მეცნიერთა უცხოეთში სამეცნიერო-კვლევითი სტაჟირების სახელმწიფო სამეცნიერო გრანტების კონკურსში“ გაიმარჯვა გ. პაპაშვილმა, რომელიც ოთხთვითან სტაჟირებას გაივლის ჯორჯტაუნის უნივერსიტეტში (ვაშინგტონი).

9.4. საერთაშორისო ფონდი – FaRiG – დაფინასებული პროექტი:

- 6. ჩიტიშვილი, შუა საუკუნეების ქართული საეკლესიო არქიტექტურის ლიტერატურული გეგმარება (2013-2014).

9.5. საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტროს პროექტი

- პარიზის თანამედროვე ხელოვნების ცენტრ პალაი (Palais de Tokyo) ქართული მოდერნიზმისა და თანამედროვე ქართული ხელოვნების გამოფენის მოსამზადებელი საკურატორო კვლევითი პროექტი (თ. ტაბატაძე, ნ. ყიფიანი).
- მსოფლიო მემკვიდრეობის ძეგლის გელათის მონასტრის მართვის გეგმის შემუშავება (მ. დიდებულიძე, დ. ხოშტარია, ნ. ნაცვლიშვილი, ქ. მიქელაძე, ნ. ჩიტიშვილი), დაფინანსებულია მუნიციპალური განვითარების ფონდის მიერ.
- საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის მონაცემთა მართვის გეოსაინფორმაციო სისტემების და გის პორტალის შექმნის კონცეფცია. შემსრულებელი - „გეოგრაფიკი“. პროექტი განხორციელდა საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტოს და ხორვეგის კულტურული მემკვიდრეობის დირექტორატს შორის თანამშრომლობის ხელშეკრულების ფარგლებში, ცხაჩხუნაშვილი (პროექტის მონაწილე).
- საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს სასწავლო-კვლევითი გრანტი პროექტისთვის: „გიდეო არტ ლაბორატორია“ (ნინო ჭოდოშვილი). პროექტის სპონსორია ასევე საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტრო.

2014 წელს ბრანტის მოსაპოვებლად ზარდგენილი პროექტები

(რომელთა განხორციელება დაფინანსების შემთხვევაში დაიწყება 2015 წლიდან)

- შუა საუკუნეების ქართული კედლის მხატვრობის კორპუსი (2014-2016), (წარდგენილია რუსთაველის ფონდში)
- ტოტალიტარული მონუმენტური ხელოვნება - არსი და კონტექსტი (წარდგენილია რუსთაველის ფონდში)
- ინტეგრაცია და იდენტობა (ქართველი მხატვრები დასავლეთში) (წარდგენილია რუსთაველის ფონდში)
- ქართული კონო-მხატვრობა (წარდგენილია რუსთაველის ფონდში).

10. ცენტრის თანამშრომელთა მიერ 2014 წელს განხორციელებული საგანმანათლებლო, სამსახურთო და საზოგადოებრივი საქმიანობა

10.1. დისერტაციებისა და დიპლომების ხელმძღვანელობა, ოპონირება

ცენტრის თანამშრომლები ხელმძღვანელობას უწევენ სადისერტაციო და სამაგისტრო ნაშრომებს, არიან დისერტაციების ოპონენტები და რეცენზენტები.

10.2. საჯარო ლექციები

- ფასეულობათა შემსწავლელი საზოგადოების კურსებზე საჯარო ლექციები ქართული ხელოვნებისა და კულტურის შესახებ, დ. თუმანიშვილი.
- ბათუმის ხელოვნების ინსტიტუტის სტუდენტებისთვის ლექციები თემაზე: თბილისის არქიტექტურული და ურბენული მემკვიდრეობა და Art-Nouveau თბილისის არქიტექტურაში, მ. მანია
- ტრენინგები – „ქართული ხელოვნების ისტორია“ თბილისსა და ქუთაისში, თ. ხოსროშვილი.
- ღირებულებათა კვლევის საზოგადოებისთვის საჯარო ლექციები თემაზე - რენესანსული კულტურა, ე. გედევანიშვილი.
- ც. კილაძე არის ეროვნულ მუზეუმში საგანამანათლებლო პროგრამების ავტორი და პედაგოგი.

10.3. ცენტრის თანამშრომელთა პედაგოგიური მოდგაწეობა

ცენტრის თანამშრომლები აქტიურად ეწევიან პედაგოგიურ საქმიანობას სხვადასხვა უმაღლეს საწავლებლებში:

- თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემიაში ხელოვნების ისტორიისა და რესტავრაციის ფაკულტეტებზე (დ. თუმანიშვილი, თ. ხუნდაძე, მ. ყენია, მ. ჯანჯალია, ლ. ანთლავა, ა. კლდიაშვილი, თ. ბელაშვილი, მ. მანია, გ. კვაჭატაძე, ი. ელიზბარაშილი, ც. კილაძე, ს. ლექავა, თ. ტაბატაძე, თ. გერსამია).
- იგ. ჯავახიშვილის სახ. სახელმწიფო უნივერსიტეტში პუმანიტარულ ფაკულტეტზე (მ. ციციშვილი, ნ. ჭოდოშვილი, გ. ხოშტარია, მ. ჩიხრაძე)
- ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტში მეცნიერებათა და ხელოვნების ფაკულტეტი (ნ. ჭიჭინაძე).
- სასულიერო აკადემიაში (დ. თუმანიშვილი, მ. დიდებულიძე, ა. ოქროპირიძე, ქ. აბაშიძე).
- სოხუმის უნივერსიტეტში (ა. ოქროპირიძე).
- საქართველოს საპატრიარქოს წმინდა ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტი (გ. ჭანიშვილი).
- საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის არქიტექტურის, ურბანისტიკისა და დიზაინის ფაკულტეტზე (თ. სანიკიძე).
- 151-ე სკოლა (თ. ხოსროშვილი).
- გიდების ასოციაცია (თ. ხოსროშვილი).

10.4. ცენტრის თანამშრომელთა საექსპერტო საქმიანობა

ცენტრის თანამშრომლები არიან სხვადასხვა სამცნიერო-მეთოდოლოგიური საბჭოს წევრები:

- საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის სააგენტოსთან არსებული კედლის მხატვრობის კონსერვაცია-რესტავრაციის სამეცნიერო-მეთოდოლოგიური საბჭო (მ. დიდებულიძე, ლ. ხუსკივაძე, ქ. მიქელაძე, გ. ჯანჯალია, მ. ბულია).
- საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტროს საექსპერტო-სამცნიერო არქიტექტურული საბჭო (გ. ჭანიშვილი).

- საქართველოს საპატიოარქოს საეკლესიო ხუროთმოძღვრების, ხელოვნებისა და რესტავრაციის ცენტრთან არსებული სამეცნიერო-მეთოდოლოგიური საბჭო (მ. დიდებულიძე, გ. ჭანიშვილი, ქ. აბაშიძე).
- საქართველოს კულტურის და ძეგლთა დაცვის სამინისტროსთან არსებული მოძრავი ძეგლების საქართველო კომისია (დ. ლებანიძე, გ. ციციშვილი).
- ICOMOS ARSAH საერთაშორისო სამეცნიერო კომიტეტი (ი. ელიზბარაშვილი);
- ICOMOS International -ის წევრები (ი. ელიზბარაშვილი, ც. ჩაჩუნაშვილი)/

11. პულტურული მემკვიდრეობის ობიექტების რესატაგრაციის სფეროში განხორციელებული საშინაობა

ცენტრის საქმიანობის ერთ-ერთი პრიორიტეტული მიმართულება კულტურული მემკვიდრეობის რეაბილიტაცია-რესატავრაციისა და ძეგლთა დაცვასთან დაკავშირებული საკითხებია. ცენტრის თანამშრომლები მუდმივად მონაწილეობენ ძეგლთა სარესტავრაციო-სარეაბილიტაციო პროექტებში, ასრულებენ ძეგლების სახელოვნებათმცოდნეო კვლევასა და სარესტავრაციო რეკომენტაციებს, მუშაობენ კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის მეთოდოლოგიაზე, ახორციელებენ რეაბილიტირებული ძეგლების მონიტორინგს.

2014 წელს ცენტრში იმართებოდა **პულტურული მემკვიდრეობის სამინისტრო** (ხელმძღვანელი დიმიტრი თუმანიშვილი).

ცენტრის თანამშრომელთა მონაწილეობა ძეგლთა დაცვით და საკონსერვაციო/სარეაბილიტაციო **პროექტებში:**

1. უჯარმის ნაქალაქარის რეაბილიტაცია (სახელოვნებათმცოდნეო კვლევა და რეკომენდაციები; სააღრიცხვო ბარათი და პასპორტი, გ. ჭანიშვილი).
2. სანაგირეს ტაძრის რეაბილიტაცია (სახელოვნებათმცოდნეო კვლევა და რეკომენდაციები; სააღრიცხვო ბარათი და პასპორტი, გ. ჭანიშვილი).
3. ერთაწმინდის დარბაზული ეკლესიის რეაბილიტაცია (სახელოვნებათმცოდნეო კვლევა და რეკომენდაციები. სააღრიცხვო ბარათი და პასპორტი, გ. ჭანიშვილი).
4. პეტრას ციხის რეაბილიტაცია (სახელოვნებათმცოდნეო კვლევა და რეკომენდაციები. სააღრიცხვო ბარათი და პასპორტი, გ. ჭანიშვილი).
5. ზემო ბოდბის ეკლესიის რეაბილიტაცია (სახელოვნებათმცოდნეო კვლევა და რეკომენდაციები. სააღრიცხვო ბარათი და პასპორტი, გ. ჭანიშვილი).
6. შატილის რეაბილიტაციის პროექტი, სახელოვნებათმცოდნეო კვლევა (ც. ჩაჩუნაშვილი).
7. მცხეთა, არსუკიძის ქუჩა № 4, ისტორიულ-არქიტექტურული კვლევა (ც. ჩაჩუნაშვილი).
8. ქართანას ეკლესია სარეაბილიტაციო პროექტის სახელოვნებათმცოდნეო დასკვნა (დ. ჩიხლაძე).
9. ბოლნისის რაიონის „ფორთ-ფორთის“ ეკლესიის სარეაბილიტაციო სამუშაოებისთვის სახელოვნებათმცოდნეო დასკვნა (ქ. აბაშიძე).

10. იფხის წმ. გიორგის ეპლეხის მოხატულობის წინასაპროექტო კვლევა (გ. ყენია).
11. ზუგდიდის დადიანების რეზიდენციაში შემავალი ეკატერინე დედოფლისეული და ნიკო დადიანისეული სასახლეების სახელოვნებათმცოდნეო კვლევა რესტავრაციის პროექტისთვის (გ. სურამელაშვილი).
12. ობილისში, მაჩაბლის ქ. №13 შენობის (ყოფ. დავით სარაჯიშვილის სახლის) სახელოვნებათმცოდნეო კვლევა რესტავრაციის პროექტისთვის (გ. სურამელაშვილი).
13. რეკომენდაციების დამუშავება თუშეთის ისტორიული სოფლების გეგმარებითი სტრუქტურის მახასიათებლებისა და ტრადიციული არქიტექტურის დასაცავ ფასეულობათა შენარჩუნებისთვის ზედა ომალოს, დიკლოსა და შენაქოს მაგალითზე (გ. სურამელაშვილი).
14. კარძიის მონასტრის კედლის მხატვრობის წინასაკონსერვაციო კვლევა - ობილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემიის რესტავრაციის ხელოვნების ისტორიისა და თეორიის ფაკულტეტი და ლონდონის უნივერსიტეტის კურტოს ხელოვნების ინსტიტუტის კედლის მხატვრობის კონსერვაციის დეპარტამენტი London University Courtauld Institute of Art Wall Painting Conservation Department (ლონდონის უნივერსიტეტი- საქართველოს ძეგლთა დაცვის ეროვნული სააგენტო), (გ. ჯანჯალია).
15. წინანდლის მამულის სარეაბილიტაციო-საკონსერვაციო პროექტის კვლევითი ნაწილის მომზადება (II ეტაპი), (ლ. ანდრონიკაშვილი).
16. ქ. ობილისში, იალბუზის ქ. №18-ში არსებული ალ. შიმკვიჩის საავტორო არქიტექტურის ნიმუშის – მანთაშვის კერძო სახლის სარესტავრაციო პროექტის კვლევა (ლ. ანდრონიკაშვილი).
17. ქ. ობილისის გუდიაშვილის მოედნის სარეაბილიტაციო პროექტის კვლევა. ობილისის რეაბილიტაციის ფონდის პროექტი (ლ. ანდრონიკაშვილი).
18. ნინოწმინდის საეპისკოპოსო ტაძრის სახელოვნებათმცოდნეო კვლევა (ნ. ჩიტიშვილი).
19. პატარძეულის ფიცხელაურებისა და. გიორგიშვინდის კოშკები. სახელოვნებათმცოდნეო კვლევა (ნ. ჩიტიშვილი).
20. სოფელ მახოსა და სოფელ ხაბელაშვილების ხიდები სახელოვნებათმცოდნეო კვლევა (ნ. ჩიტიშვილი).
21. BP-საქართველოს პროექტში ძეგლთა მონიტორინგი (გ. პატაშური).
22. ისტორიულ-არქიტექტურული კვლევები ქ. ობილისში მიმდინარე პროექტებისათვის (50 კვლევა), (ლ. ანდრონიკაშვილი).
23. სახელოვნებათმცოდნეო დასკვნები და რეკომენდაციები ძველი ობილისის მუნიციპალიტეტში გმინებლობასთან დაკავშირებით (35 დასკვნა, გ. ჭანიშვილი).

12. საზოგადოების ინფორმირება

ცენტრი აქტიურად არის ჩართული საზოგადოებრივ ცხოვრებაში. კულტურული მემკვიდრეობის პოპულარიზაციის მიზნით და ძეგლთა დაცვის საკითხებთან დაკავშირებით ცენტრის თანამშრომლები მონაწილეობენ სატელევიზიო და რადიოგადაცემებში. თანამშრომლებენ საქართველოს საპატრიარქოს რადიოსთან და ტელევიზიასთან („ეროსულოვნება“). 2014

წელს მონაწილეობა მიიღეს (ა. ოქროპირიძე, ქ. აბაშიძე, მ. დიდებულიძე, ლ. ხუსკივაძე, ქ. მიქელაძე, გ. გეღვანიშვილი, გ. კვაჭატაძე, მ. გაჩეჩილიძე და სხვ.) ამ არხის გადაცემაში - „ქრიქსტიანული ხელოვნება“. მიწვეულები იყვნენ (კ. მაჩაბელი) I რადიოს გადაცემებში ("თავისუფალი ლიტერატურა" და "აქცენტები ისტორიში").

მუდმივად მიმდინარეობს ცენტრის ვებ-გვერდის (www.gch-centre.ge) ახალი მასალით შევსება და განახლება.

პროგლემები

2013 წლიდან გ. ჩუბინაშვილის ცენტრი გადავიდა ახალ შენობაში. 2013-2014 წელის განმავლობაში მიმდინარეობდა ცენტრის აღჭურვა სამეცნიერო მუშაობისთვის საჭირო ტექნიკით, ავეჯით, ბიბლიოთეკისა და არქივის საონადოდ გამართვა და სხვ.

მნიშვნელოვანი პრობლემები დაკავშირებულია გაზრდილ კომუნალურ ხარჯებთან;

ასევე პრობლემაა კომპიუტერული და სხვა ციფრული აღჭურვილობის არასაკმარისი რაოდენობა. 64 მეცნიერ თანამშრომელზე არის 10 კომპიუტერი, რაც ვერ უზრუნველყოფს სამეცნიერო მუშაობის წარმართვას თანამედროვე სტანდარტების შესაბამისად.

პრობლემად რჩება წმინდა სამეცნიერო კვლევის დაფინანსება.

კვლავ არის გარეშე წყაროებიდან თანხების მოძიების საჭიროება ექსპერიციებისთვის (განსაკუთრებით საზღვარგარეთ არსებული საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებზე), კონფერნეციების მოსაწყობად, საერთაშორისო თავმრილობებში მონაწილეობისთვის, ცენტრის თანამშრომლების მიერ მომზადებული წიგნების გამოსაცემად, ცენტრის ბიბლიოთეკისთვის ახალი წიგნების და პერიოდული გამოცემების შესაძლებად, ახალგაზრდა სპეციელისტების მისაღებად და სხვ. საჭიროა თვით საქართველოში არსებობდეს ნაირგვარი დონორი ორგანიზაციები, კერძოც და სახელმწიფოც, მაგ., როგორც რუსთაველის ფონდი. ამისთვის აუცილებელია მიღებულ იქნას კანონი ქველმოქმედების შესახებ კულტურის სფეროში, რაც გამოიწვევს სამეცნიერო კვლევების დაფინანსების წყაროების დივერსიფიკაციასა და გამრავლებას.

ჯერაც პრობლემას წარმოადგენს ცენტრის მიერ გამოცემული ბეჭდვითი პროდუქტის საზღვარგარეთ – მნიშვნელოვან სამეცნიერო ცენტრებსა და დარგის წამყვან მეცნიერებთან გაგზავნა, რაც აუცილებელია ჩვენი ხელოვნების და ჩვენი სამეცნიერო მიღწევების პოპულარიზაციისთვის.

ცენტრს აქვს გარკვეული პრობლემები სწრაფი რეაგირების ჯგუფების დაკომპლექტებასა და გაგზავნაში ჩვენთვის საინტერესო ძეგლების ან მათზე მიმდინარე სარესტავრაციო-საკონსერვაციო სამუშაოების შესასწავლად.

ფოტო-ლაბორატორიას ესაჭიროება დამატებითი აღჭურვილობა და ფოტოფიქსაციის დიდმაშტაბიანი ექსპედიციების მოწყობის შესაძლებლობა (მაგ. ს. ქობულაძის მიერ შექმნილი ხარახოების აღდგენა და სხვ.). ლაბორატორიის არქივი საჭიროებს განახლებას და შევსებას, რაც დამატებითი თანხების მოძიებას ითხოვს.

ექსპედიციებში ნორმალური მუშაობისთვის აუცილებელია ასევე მობილური ხარახოები, განსაკუთრებით კედლის მხატვრობის კვლევის დროს. არანაკლებ მნიშვნელოვან დაბრკოლებას წარმოადგენს ისეთი ტრანსპორტის არქონა, რომელიც 10 ადამიანს მაინც დაიტევდა, რაც ექსპედიციებისთვის, განსაკუთრებით ახალგაზრდა მეცნიერების მუშაობისთვის მეტად მნიშვნელოვანია.

ცენტრი დიდ მნიშვნელობას ანიჭებს ქართული ხელოვნებისა და კულტურის შესახებ არსებული ძველი და ახალი გამოცემების თარგმნას ევროპულ ენებზე, რათა სათანადოდ წარმოჩნდეს ქართული ხელოვნებათმცოდნების მიღწევები, ღვაწლი და წვლილი მსოფლიო მეცნიერების განვითარებაში, რაც სამწუხაროდ, ჯერაც არ არის ჯეროვნად დაფასებული. მაღალპროფესიულ დონეზე შესარულებული თარგმანისთვის კი საგანგებო თანხებია საჭირო.

მოგვარდა წინა წლებში არსებული პრობლემა ბიბლიოთეკის სტელაჟების შეძენისა, თუმცა ჯერაც საგანგებო დაფინანსება და დრო დაგჭირდება ბიბლიოთეკის ინვენტარიზაციისა და ელექტრონული კატალოგის შესაღებად.

დასპანა

2014 წელს გ. ჩუბინაშვილის სახელობის ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის ეროვნულმა ცენტრმა შეასრულა სახელმწიფოს (კულტურისა და ძეგლთა დაცვისა სამინისტროს) წინაშე აღებული ვალდებულებები როგორც სამეცნიერო კვლევის, ისე კულტურული მემკვიდრეობის პოპულარიზაციისა და დაცვის მიმართულებით.

2014 წელს ცენტრის მეცნიერ თანამშრომელთა მიერ დამუშავდა გეგმით გათვალისწინებული **58** სამეცნიერო თემა.

2014 წელს ცენტრმა აღნიშნა აკადემიკოს ვახტანგ ბერიძის დაბადებიდან 100 წლის იუბილე. ამასთან დაკავშირებით ცენტრმა მოაწყო: საიუბილეო საღამო და ვ. ბერიძის კარიკატურების გამოფენა რუსთაველის თეატრში (30 მაისი), ვ. ბერიძის გრაფიკული ნამუშევრების გამოფენა ცენტრის საგამოფენო დარბაზში და ვ. ბერიძისადმი მიძღვნილი სამეცნიერო კონფერენციები, გამოსცა ვ. ბერიძის „ძველი ქართული ხუროთმოძღვრება“ ორგომეული და ვ. ბერიძისადმი მიძღვნილი სამეცნიერო კონფერენციის თემისები. ვ. ბერიძის 100 წლისთავს მიეძღვნა ფოტო-გამოფენა - „რაჭული და თუშური საცხოვრისი“.

2014 წელს ცენტრმა გამოსცა უურნალი – „საქართველოს სიძველენი“ (№17); ინგერნეტ-ურნალის – ‘Ars Georgica’ სერია B - 2014 წლის ნომერი. 2014 წელს გამოვიდა უურნალის – „საქართველოს სიძველენი“ №16 (2013 წლის) ნომერი. ცენტრმა გამოსცა ერთი კრებული („ფიროსმანი და ქართული კულტურა“).

2014 წელს ცენტრმა მოაწყო სამი სამეცნიერო კონფერენცია: ვ. ბერიძისა და ზ. მაისურაძისადმი მიძღვნილი სამეცნიერო კონფერენციები და კონფერენცია „ტრადიციული დარბაზული ხუროთმოძღვრება საქართველოში“.

2014 წელს ცენტრმა გამართა 5 გამოფენა.

2014 წელს ცენტრის თანამშრომლების მიერ და მათი მონაწილეობით გამოიცა 6 წიგნი, 3 ალბომი, 1 სახელმძღვანელო. წლის განმავლობაში ცენტრის მეცნიერ თანამშრომლებმა გამოაქვეყნეს 75 სამეცნიერო სტატია სამაჟულო პერიოდულ გამოცემებსა და კრებულებში; 14 სამეცნიერო სტატია უცხოეთის პერიოდიკაში და სამეცნიერო კრებულებში; გამოსაცემად მომზადებულია 3 მონოგრაფია, 2 ალბომი, და 23 სტატია; 2014 წელს ცენტრის თანამშრომლებმა მონაწილეობა მიიღეს სამეცნიერო თავისურილობებში, როგორც ქვეყნის შიგნით (10 კონფერენციურქმოფი, მონაწილეობა მიიღო ცენტრის 30 მეცნიერ-თანამშრომელმა), ისე საზღვარგარეთ (11 კონფერენციაურქმოფი, მონაწილეობა მიიღო 12 მეცნიერ თანამშრომელმა). 2014 წელს ცენტრის მეცნიერ თანამშრომელთა მიერ მოპოვებულ იქნა სამეცნიერო გრანტები: ადგილობრივი ფონდებიდან – 4, საერთაშორისო გრანტები – 1. გრძელდება 2013 წელს დაფინანსებული და დაწყებული სამეცნიერო პროექტებისა და რუსთაველის სამეცნიერო ფონდის დოქტორანტურის საგანმანათლებლო პროგრამით დაფინანსებული პროექტების განხორციელება. ცენტრი ახორციელებს საერთაშორისო პროექტს: „ლიმენ“ (LIMEN”. Cultural Ports from Aegean to the Black Sea”).

კულტურული მემკვიდრეობის რეაბილიტაცია-რესტავრაციის მიმართულებით ცენტრის თანამშრომლებმა მონაწილეობა მიიღეს 21 პროექტში; 80-მდე რეკომენდაცია და სახელმძღვანელოსთვის კველვა შეასრულეს ძველი თბილისის მუნიციპალიტეტში მიმდინარე მშენებლობასთან დაკავშირებით. ამას გარდა, ახორციელებდნენ რეაბილიტირებული და რესტავრირებული ძეგლების მონიტორინგს.

ცენტრის მეცნიერ თანამშრომლები არიან 6 სამეცნიერო-მეთოდოლოგიური საბჭოს წევრები.

მნიშვნელოვანი სამუშაოები განახორციელდა ს. ქობულაძის სახ. ძეგლთა ფოტოფიქსაციის ლაბორატორიამ: განახლდა და შეივსო ფოტო-არქივი.

2014 წლის განმავლოვაში ცენტრის თანამშრომლები აწყობდნენ როგორც ერთდღიან გასვლებს ძეგლებზე, ისე ხანგრძლივ სამეცნიერო ექსპედიციებს საქართველოს სახვადასხვა რეგიონებში, მივლინებით იმუოვებოდნენ საზღვარგარეთ.

2014 წლის განმავლობაში გ. ჩუბინაშვილის ცენტრი აგრძელებდა თანამშრომლობას სხვადასხვა სამეცნიერო დაწესებულებებთან, როგორც საქართველოში – ხელოვნების მუზეუმთან, საქართველოს საპატრიარქოსთან, ეროვნულ ბიბლიოთეკასთან, სოხუმის უნივერსიტეტთან, კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის სააგენტოსთან, სამხატვრო აკადემიასთან და სხვა, ისე საზღვარგარეთ – ფლორენციის მაქს პლანკის ხელოვნების ინსტიტუტთან, ტოკიოს ტექნოლოგიის ინსტიტუტთან, თესალონიკის ბიზანტიური და პოსტიზანტიური ძეგლების ევროპულ ცენტრთან, ტუშას (ქ. ვიტერბო, იტალია) უნივერსიტეტთან, ვენეციის კაფოსკარის უნივერსიტეტთან. ცენტრი აქტიურად თანამშრომლობს დარგში მოღვაწე არასამთავრობო ორგანიზაციებთანაც.

ცენტრის მეცნიერ თანამშრომლები აქტიურად არიან ჩაბმული საგანმანათლებლო საქმიანობაში თბილისის 9 უმაღლეს სასწავლებელში.

კულტურული მემკვიდრეობის პოპულარიზაციის მიზნით და ძეგლთა დაცვის საკითხებთან დაკავშირებით ცენტრის თანამშრომლები მონაწილეობენ სატელევიზიო და რადიოგადაცემებში. ცენტრი ვებ-გვერდის (www.gch-centre.ge) საშუალებით მუდმივად აწვდის საზოგადოებას თავისი საქმიანობისა და კულტურის მნიშვნელოვან სიახლეებს.

2014 წლის 2 დეკემბერს საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტროს ინიციატივით, კულტურის მინისტრი მიხეილ გიორგაძე ეწვია გ. ჩუბინაშვილის სახ. ქართული ხელოვნებისა და ძეგლთა დაცვის კვლევის ეროვნულ ცენტრს. მინისტრი დეტალურად გაეცნო ცენტრის იმფრასტრუქტურას, შეხვდა ცენტრის თანამშრომლებს, გააცნო მათ სამინისტროს გეგმები და აღუთქვა სრული მხარდაჭერა ნებისმიერი საინტერესო პროექტისა თუ იდეის განხორციელებაში. მინისტრმა დაათვალიერა ცენტრის გამოცემები და ცნობილი ქართველი მხატვრის დავით (დუდა) გაბაშვილის 100 წლის იუბილისადმი მიძღვნილი ფერწერული და გრაფიკული ნამუშევრების გამოფენა.

**დიმიტრი თუმანიშვილი
ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორი, პროფესორი**

გ. ჩუბინაშვილის სახელობის ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის ეროვნული ცენტრის სამეცნიერო საბჭოს თავმჯდომარე

**მარიამ დიდებულიძე
ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორი**

გ. ჩუბინაშვილის სახელობის ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის ეროვნული ცენტრის დირექტორი

თბილისი, 2015 წელი